

HOTĂRÂREA TRIBUNALULUI (Camera a patra)

27 octombrie 2010 *

În cauza T-24/05,

Alliance One International, Inc., fostă Standard Commercial Corp., cu sediul în Danville, Virginia (Statele Unite),

Standard Commercial Tobacco Co., Inc., cu sediul în Wilson, Carolina de Nord (Statele Unite),

Trans-Continental Leaf Tobacco Corp. Ltd, cu sediul în Vaduz (Liechtenstein),

reprezentate inițial de M. Odriozola Alén, M. Marañon Hermoso și A. Emch și ulterior de Odriozola Alén, M. Barrantes Diaz și A. João Vide, avocați,

reclamante,

* Limba de procedură: engleza.

împotriva

Comisiei Europene, reprezentată de domnii F. Castillo de la Torre și É. Gippini Fournier, în calitate de agenți,

pârâtă,

având ca obiect o cerere de anulare a Deciziei C(2004) 4030 final a Comisiei din 20 octombrie 2004 privind o procedură de aplicare a articolului 81 alineatul (1) [CE] (cazul COMP/C.38.238/B.2 – Tutun brut – Spania)

TRIBUNALUL (Camera a patra),

compus din domnul O. Czúcz, președinte, doamna I. Labucka și domnul K. O'Higgins (raportor), judecători,

grefier: doamna C. Kantza, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 17 iunie 2009,

pronunță prezenta

Hotărâre

Istoricul cauzei

1. Reclamantele și procedura administrativă

- 1 World Wide Tobacco España, SA (denumită în continuare „WWTE”) este una dintre cele patru întreprinderi din domeniul primei procesări a tutunului brut din Spania (denumite în continuare „prim-procesatorii” sau „prim-procesatorii spanioli”).
- 2 Ceilalți trei prim-procesatori spanioli sunt: Compañía española de tabaco en rama, SA (denumită în continuare „Cetarsa”), Agroexpansión, SA, și Tabacos Españoles, SL (denumită în continuare „Taes”).
- 3 Între 1995 și 5 mai 1998, două treimi din capitalul WWTE erau deținute de Trans-Continental Leaf Tobacco Corp. Ltd (denumită în continuare „TCLT”), filială deținută în proporție de 100% de Standard Commercial Tobacco Co., Inc. (denumită în

continuare „SCTC”), care la rândul său este o filială deținută în proporție de 100% de multinaționala americană Standard Commercial Corp. (denumită în continuare „SCC”). Treimea rămasă era deținută de președintele WWTE și de doi membri ai familiei acestuia.

- 4 La 5 mai 1998, TCLT a majorat participația sa la capitalul WWTE la 86,94%, restul acțiunilor fiind deținute în proprietate de WWTE (9,73%) și de o persoană fizică (3,33%). În octombrie 1998, WWTE a cumpărat acțiunile acestei din urmă persoane, iar SCC a cumpărat o participație directă de 0,04% la capitalul WWTE. În mai 1999, TCLT și SCC au majorat participațiile lor la capitalul WWTE la 89,64% și, respectiv, la 0,05%, restul fiind deținut în proprietate de WWTE.
- 5 Reclamantele din prezenta cauză sunt SCC, SCTC și TCLT. În continuare se va face trimitere la grupul de societăți căruia îi aparțin acestea prin expresia „grupul Standard”.
- 6 La 3 și la 4 octombrie 2001, Comisia Comunităților Europene, întrucât dispunea de informații potrivit cărora procesatorii și producătorii spanioli de tutun brut ar fi comis încălcări ale articolului 81 CE, a efectuat verificări, în temeiul articolului 14 din Regulamentul nr. 17 al Consiliului din 6 februarie 1962, Primul regulament de punere în aplicare a articolelor [81 CE] și [82 CE] (JO 1962, 13, p. 204, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 3), în localurile a trei dintre acești procesatori, respectiv Cetarsa, Agroexpansión și WWTE, precum și la Asociación Nacional de Empresas Transformadoras de Tabaco (denumită în continuare „Anetab”).
- 7 La 3 octombrie 2001, Comisia a efectuat de asemenea verificări în localurile Maison des métiers du tabac și în cele ale Fédération européenne des transformateurs de tabac, iar la 5 octombrie 2001, în localurile Federación nacional de cultivadores de tabaco (denumită în continuare „FNCT”).

- 8 În cursul lunilor ianuarie și februarie 2002, prim-procesatorii și Anetab au furnizat Comisiei anumite informații. Ulterior, Comisia a adresat acestora, precum și FNCT, mai multe cereri de informații în temeiul articolului 11 din Regulamentul nr. 17. De asemenea, Comisia a solicitat informații Ministerului Agriculturii, Pescuitului și Alimentației spaniol cu privire la reglementarea spaniolă în domeniul produselor agricole.
- 9 La 11 decembrie 2003, Comisia a inițiat procedura care se află la originea prezentei cauze și a adoptat o comunicare privind obiecțiunile pe care a adresat-o către 20 de întreprinderi sau asociații, printre care prim-procesatorii spanioli, Anetab, FNCT, reclamantele și Deltafina SpA. Deltafina este o societate italiană care are drept activități principale prima procesare a tutunului brut în Italia și comercializarea de tutun procesat. Aceasta face parte din același grup de societăți precum Taes, respectiv cel condus de societatea americană Universal Corp.
- 10 Întreprinderile și asociațiile în cauză au avut acces la dosarul de examinare al Comisiei sub forma unei copii pe CD-ROM, care le-a fost expediată, și au transmis observații scrise drept răspuns la obiecțiunile formulate de Comisie.
- 11 La 29 martie 2004 a avut loc o audiere.
- 12 După consultarea comitetului consultativ privind înțelegerile și pozițiile dominante și având în vedere raportul final al consilierului-auditor, la 20 octombrie 2004, Comisia a adoptat Decizia C(2004) 4030 final privind o procedură de aplicare a articolului 81 alineatul (1) [CE] (cazul COMP/C.38.238/B.2 – Tutun brut – Spania) (denumită în continuare „decizia atacată”), al cărei rezumat este publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* din 19 aprilie 2007 (JO L 102, p. 14).

2. Decizia atacată

- 13 Decizia atacată privește două înțelegeri orizontale încheiate și puse în aplicare pe piața spaniolă a tutunului brut.
- 14 Prima înțelegere, în care erau implicați prim-procesatorii și Deltafina, avea ca obiect să stabilească în fiecare an, pentru perioada 1996-2001, prețul mediu de livrare (maxim) al fiecărui soi de tutun brut, indiferent de calitate, și să împartă cantitățile din fiecare soi de tutun brut care puteau fi achiziționate de fiecare prim-procesator de la producători [a se vedea în special considerentele (74)-(76) și (276) ale deciziei atacate]. Între 1999 și 2001, prim-procesatorii și Deltafina stabiliseră de asemenea game de prețuri conform nivelului de calitate al fiecărui soi de tutun brut care figurează în tabelele anexate la „contractele de cultură”, precum și „condiții suplimentare”, și anume prețul minim mediu pentru fiecare producător și prețul minim mediu pentru fiecare grup de producători [a se vedea în special considerentele (77)-(83) și (276) ale deciziei atacate].
- 15 În continuare, se va face trimitere la înțelegerea descrisă la punctul 16 de mai sus prin expresia „înțelegerea prim-procesatorilor”.
- 16 În cea de a doua înțelegere identificată în decizia atacată erau implicate cele trei sindicate agricole spaniole, mai precis Asociación agraria de jóvenes agricultores (denumită în continuare „ASAJA”), Unión de pequeños agricultores (denumită în continuare „UPA”) și Coordinadora de organizaciones de agricultores y ganaderos (denumită în continuare „COAG”), precum și Confederación de cooperativas agrarias de España (denumită în continuare „CCAE”). Această înțelegere avea drept obiect să stabilească în fiecare an, pentru perioada 1996-2001, gamele de prețuri conform nivelului de calitate al fiecărui soi de tutun brut care figurează în tabelele anexate la „contractele de cultură”, precum și „condițiile suplimentare” [a se vedea în special considerentele (77)-(83) și (276) ale deciziei atacate].

- 17 În continuare se va face trimitere la înțelegerea descrisă la punctul 16 de mai sus prin expresia „înțelegerea reprezentanților producătorilor”.
- 18 În decizia atacată, Comisia consideră că fiecare dintre aceste înțelegeri constituie o încălcare unică și continuă a articolului 81 alineatul (1) CE [a se vedea în special considerentele (275)-(277) ale deciziei atacate].
- 19 La articolul 1 din această decizie, Comisia atribuie răspunderea prim-procesatorilor spanioli, Deltafina, Dimon Inc. – societatea-mamă a grupului căruia îi aparține Agroexpansión – și reclamantelor pentru înțelegerea prim-procesatorilor, iar în ceea ce privește înțelegerea reprezentanților producătorilor, Comisia atribuie răspunderea ASAJA, UPA, COAG și CCAE (denumite în continuare împreună „reprezentanții producătorilor”).
- 20 La articolul 2 din decizia atacată, Comisia dispune ca aceste întreprinderi și reprezentanții producătorilor să înceteze imediat încălcările constatate la articolul 1, în cazul în care nu au făcut-o deja, și să se abțină în viitor de la orice practică restrictivă având un obiect sau un efect identic ori echivalent.
- 21 La articolul 3 din decizia atacată, au fost aplicate următoarele amenzi:

— Deltafina: 11 880 000 de euro;

— Cetarsa: 3 631 500 de euro;

- WWTE: 1 822 500 de euro;

- Agroexpansión: 2 592 000 de euro;

- Taes: 108 000 de euro;

- ASAJA: 1 000 de euro;

- UPA: 1 000 de euro;

- COAG: 1 000 de euro;

- CCAE: 1 000 de euro.

²² Din articolul 3 din decizia atacată rezultă de asemenea că reclamantele sunt răspunzătoare în solidar pentru plata amenzii aplicate WWTE, iar Dimon, pentru plata amenzii aplicate Agroexpansión.

3. *Destinatarii deciziei atacate*

- 23 Punctul 2.4 din decizia atacată privește destinatarii acesteia [considerentele (357)-(400) ale deciziei atacate].
- 24 În primul rând, Comisia precizează că s-a stabilit că prim-procesatorii spanioli și Deltafina au participat direct la înțelegerea prim-procesatorilor, iar ASAJA, UPA, COAG și CCAE au participat direct la înțelegerea reprezentanților producătorilor, astfel încât fiecare dintre aceste întreprinderi și asociații „trebuie să își asume răspunderea pentru încălcare și este, în consecință, destinatară a [deciziei atacate]” [considerentele (357) și (358) ale deciziei atacate]. În considerentele (359)-(369) ale acestei decizii, aceasta apreciază, în special, rolul Deltafina în cadrul înțelegerii prim-procesatorilor.
- 25 În continuare, Comisia examinează dacă este posibilă imputarea în sarcina societății-mamă a comportamentului ilicit al unei filiale, arătând că, în speță, această problemă se pune în trei cazuri, respectiv cele ale Agroexpansión, WWTE și Taes [considerentele (370)-(400) ale deciziei atacate].
- 26 În primul rând, în această privință, Comisia amintește principiile aplicabile în materie, în opinia sa [considerentele (371)-(374) ale deciziei atacate].
- 27 În special, Comisia precizează următoarele:
- pentru a determina dacă o societate-mamă trebuie considerată răspunzătoare pentru comportamentul ilicit al filialei sale, este necesar să se dovedească faptul că aceasta din urmă „nu își stabilește în mod autonom comportamentul pe piață, ci aplică în esență instrucțiunile care îi sunt date de societatea-mamă” (Hotărârea

Curții din 14 iulie 1972, Imperial Chemical Industries/Comisia, 48/69, Rec., p. 619, punctele 132 și 133);

- potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, în cazul deținerii de către societatea-mamă a întregului capital al filialei sale, se poate presupune în mod justificat că societatea-mamă exercită efectiv o influență determinantă asupra comportamentului filialei (Hotărârea Curții din 25 octombrie 1983, AEG-Telefunken/Comisia, 107/82, Rec., p. 3151, și Hotărârea Curții din 16 noiembrie 2000, Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia, C-286/98 P, Rec., p. I-9925, punctul 29, Hotărârea Tribunalului din 20 aprilie 1999, Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia, cunoscută sub numele „PVC II”, T-305/94-T-307/94, T-313/94-T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 și T-335/94, Rec., p. II-931, punctele 961 și 984);

- această presupunere poate fi confirmată prin „elemente speciale proprii anumitor cauze”;

- potrivit Curții, în cazul filialelor care nu sunt controlate în proporție de 100%, o societate-mamă poate să influențeze politica filialei sale în cazul în care deține, la momentul săvârșirii încălcării, majoritatea capitalului filialei (Hotărârea Imperial Chemical Industries/Comisia, citată anterior, punctul 136) sau atunci când este informată „în mod constant” în legătură cu practicile filialei menționate și determină direct comportamentul acesteia (Hotărârea AEG-Telefunken/Comisia, citată anterior, punctul 52);

- potrivit unei jurisprudențe constante, noțiunea de întreprindere, plasată în contextul dreptului concurenței, trebuie să fie înțeleasă în sensul că desemnează o unitate economică din punctul de vedere al obiectului acordului în cauză, chiar dacă, din punct de vedere juridic, această unitate economică este constituită din mai multe persoane fizice sau juridice (Hotărârea Tribunalului din 20 martie

2002, HFB și alții/Comisia, T-9/99, Rec., p. II-1487, punctul 66, care face trimitere la Hotărârea Curtii din 12 iulie 1984, Hydrotherm Gerätebau, 170/83, Rec., p. 2999, punctul 11).

28 În al doilea rând, înainte de a examina mai în detaliu cazul Agroexpansión, precum și pe cel al WWTE, Comisia arată, în considerentul (375) al deciziei atacate:

„În speță, trei dintre cei patru procesatori spanioli de tutun brut sunt controlați (în proporție de 100% sau de 90%) de multinaționale americane. Pe de altă parte, există numeroase elemente de fapt care confirmă prezumția potrivit căreia comportamentul Agroexpansión și al WWTE trebuie imputat societăților-mamă respective ale acestora. În acest caz, ambele societăți – societatea-mamă și filiala sa – trebuie considerate răspunzătoare în solidar pentru încălcările constatate în [...] decizia [atacată].”

29 În considerentul (376) al deciziei atacate, Comisia adaugă următoarele:

„[În schimb], după trimiterea comunicării privind obiecțiunile și ascultarea părților, a reieșit că probele din dosar nu puteau justifica o concluzie similară cu privire la participațiile Universal [...] și la cele ale Universal Leaf [Tobacco Co. Inc.] în Taes și Deltafina. Astfel, [în afară] de legătura socia[lă] dintre societățile-mamă și filialele acestora, dosarul nu cuprinde nicio indicație a participării materiale a Universal [...] și a Universal Leaf la faptele examinate în [decizia atacată]. În consecință, nu s-ar impune ca Universal și Universal Leaf să devină destinatare ale unei decizii din prezenta cauză. Aceeași concluzie ar fi aplicabilă *a fortiori* în cazul Intabex [Netherlands BV] întrucât participația sa de 100% la Agroexpansión era pur financiară.”

30 În considerentele (377)-(386) ale deciziei atacate, Comisia examinează cazul Agroexpansi3n. Comisia arat3 în special c3, din al doilea semestru al anului 1997, aceast3 societate este controlat3 integral de Dimon, prin intermediul filialei deținute în proporție de 100% de aceasta din urmă, Intabex Netherlands BV (denumit3 în continuare „Intabex”). Comisia deduce de aici c3 este justificat s3 se prezume exercitarea, cel puțin din acel moment, a unei influențe determinante asupra comportamentului Agroexpansi3n. Comisia adaug3 c3 alte elemente din dosar – pe care le descrie în considerentele (379) și (380) ale deciziei atacate – confirm3 aceast3 prezumție. Pe de alt3 parte, Comisia respinge anumite susțineri formulate de Dimon în r3spunsul s3u la comunicarea privind obiecțiunile și în special pe cea potrivit c3reia Comisia ar fi înc3lcat principiul nediscrimin3rii, consider3nd c3 Dimon este responsabil3 pentru comportamentul ilicit al filialei sale, în condițiile în care nu a considerat c3 societatea-mam3 a Cetarsa, respectiv Sociedad estatal de participaciones industriales (denumit3 în continuare „Sepi”), ar fi r3spunz3toare pentru comportamentul ilicit al filialei sale. Comisia justific3 aceast3 diferență de tratament prin faptul c3, spre deosebire de cele afirmate de Dimon, „dosarul [acesteia] [...] nu cuprinde nicio comunicare direct3 între Cetarsa și Sepi cu privire la obiectul prezentei cauze”, c3 „participația Sepi la capitalul Cetarsa pare în principal financiar3, similar3 legăturii dintre Intabex și Agroexpansi3n”, c3 „(spre deosebire de Agroexpansi3n), Cetarsa regrupeaz3 toat3 activitatea de prim3 procesare a tutunului a grupului Sepi și, din acest motiv, este în mod evident administrat3 separat” și, în cele din urmă, c3 „Cetarsa nu este o filial3 deținut3 în proporție de 100% de Sepi” [considerentul (384) al deciziei atacate].

31 Comisia concluzioneaz3 în legătur3 cu elementele prezentate la punctul 30 de mai sus c3 Dimon „trebuie s3 fie considerat3 responsabil3 în solidar cu Agroexpansi3n, ca urmare a comportamentului acesteia din urmă stabilit prin [decizia atacat3] în perioada dintre al doilea semestru al anului 1997 și 10 august 2001” [considerentul (386) al deciziei atacate].

32 În considerentele (387)-(400) ale deciziei atacate, Comisia examineaz3 cazul WWTE.

33 Comisia consideră că trebuie să se distingă două perioade, prima între 1995 și mai 1998, iar a doua între această din urmă dată și data deciziei atacate.

34 În ceea ce privește prima perioadă, Comisia, mai întâi, în considerentele (388)-(390) ale deciziei atacate, formulează următoarele constatări:

— două treimi din capitalul WWTE erau deținute de SCC prin intermediul TCLT, care era o filială a SCTC;

— restul capitalului WWTE era deținut de trei persoane fizice, respectiv de președintele WWTE și de doi membri ai familiei acestuia;

— deciziile adunării generale a acționarilor WWTE necesitau votul favorabil al acționarilor care reprezentau cel puțin 75 % din capital;

— consiliul de administrație al WWTE era compus din patru membri numiți de adunarea generală;

— doi dintre acești membri – printre care președintele WWTE, care dispunea de un vot de preferință – îi reprezentau pe acționarii minoritari;

— printre ceilalți doi membri se număra vicepreședintele SCC, responsabil cu activitățile grupului în Europa, domnul V.;

— deciziile consiliului de administrație al WWTE erau adoptate cu majoritate simplă.

35 În considerentul (391) al deciziei atacate, Comisia concluzionează în temeiul elementelor de mai sus că, în prima perioadă, WWTE era controlată în comun de SCC (prin SCTC și TCLT) și de președintele WWTE și de familia acestuia.

36 În continuare, în același considerent, Comisia enumeră o serie de elemente care se află în dosarul acesteia, care ar stabili că, în aceeași perioadă, SCC „și/sau filialele acesteia” au exercitat o influență efectivă asupra comportamentului WWTE în Spania.

37 În cele din urmă, în considerentul (392) al deciziei atacate, Comisia stabilește că, având în vedere elementele menționate, „se impune să se concluzioneze că între 1996 și mai 1998, chiar dacă SCC nu controla, prin intermediul filialelor sale, TCLT și SCTC, decât două treimi din capitalul WWTE, aceasta pusese în aplicare totuși anumite mecanisme care, împreună, îi permiteau să fie la curent cu activitățile filialei sale din Spania și, în consecință, să controleze efectiv politica comercială a acesteia”.

38 În ceea ce privește a doua perioadă, în considerentele (393)-(398) ale deciziei atacate, Comisia stabilește o serie de elemente care ar demonstra că, începând din luna mai 1998, SCC, fie direct, fie prin SCTC și TCLT, a avut controlul exclusiv al WWTE și a exercitat o influență determinantă asupra politicii comerciale a acesteia din urmă. Aceste elemente sunt următoarele:

— în mai 1998, TCLT a majorat participația sa la capitalul social al WWTE la 86,94 %, restul capitalului fiind deținut în proprietate de WWTE (9,73 %) și de o persoană fizică (3,33 %);

- în octombrie 1998, WWTE a cumpărat acțiunile acestei din urmă persoane, iar SCC a cumpărat o participație directă de 0,04 % din WWTE;

- în mai 1999, TCLT și SCC și-au majorat participația la capitalul WWTE la 89,64 % și, respectiv, la 0,05 %;

- regulile de vot în adunarea generală a WWTE nu s-au modificat, astfel încât, din mai 1998, SCC controlează adoptarea deciziilor în cadrul acestei adunări generale;

- cei doi membri ai consiliului de administrație al WWTE care reprezintă acționarii minoritari au demisionat și au fost înlocuiți cu doi noi membri numiți de adunarea generală;

- din mai 1998, deciziile consiliului de administrație al WWTE necesită votul a trei dintre cei patru membri ai acestuia;

- din 1998, domnul V. are un rol important în încheierea contractelor de cultură între WWTE și grupurile de producători;

- „manualul de proceduri și sisteme de control intern” al WWTE din 2000 (denumit în continuare „manualul WWTE”) menționează că „[p]reședintele, împreună cu directorul de achiziții, este direct responsabil pentru [procedura de încheiere a contractelor] cu autorizația prealabilă a societății-mamă, care aprobă bugetul pentru anul de comercializare în luna martie a fiecărui an”.

- 39 În considerentul (399) al deciziei atacate, Comisia arată că „[a]rgumentele formulate de SCC în răspunsul său la comunicarea privind obiecțiunile nu justifică o concluzie diferită cu privire la acest aspect”. În special, potrivit Comisiei, „existența unei conduceri locale a filialei sale spaniole [nu infirmă concluzia potrivit căreia] SCC exercita o influență determinantă asupra acestei filiale”.
- 40 Având în vedere aceste diferite elemente, Comisia concluzionează, în considerentul (400) al deciziei atacate, că, din 1996 cel puțin, „SCC și/sau filialele sale SCTC și TCLT” au exercitat o influență determinantă asupra politicii comerciale a WWTE și, în consecință, trebuie considerate răspunzătoare în solidar pentru practicile reproșate acestuia din urmă și trebuie să se numere printre destinatarii deciziei atacate.

Procedura și concluziile părților

- 41 Prin cererea depusă la grefa Tribunalului la 21 ianuarie 2005, reclamantele au introdus prezenta acțiune.
- 42 În aceeași zi, WWTE a introdus o acțiune prin care urmărea reducerea amenzii care i-a fost aplicată prin decizia atacată (cauza T-37/05).
- 43 La 22 ianuarie 2005, Agroexpansión a introdus de asemenea o acțiune prin care urmărea reducerea amenzii care i-a fost aplicată prin decizia atacată (cauza T-38/05).

- 44 La 28 ianuarie 2005, Dimon a introdus o acțiune în anularea parțială a deciziei atacate sau, cu titlu subsidiar, o acțiune având ca obiect reducerea amenzii care i-a fost aplicată prin această decizie (cauza T-41/05).
- 45 Prin scrisoarea depusă la grefa Tribunalului la 1 august 2005, reclamantele au solicitat conexarea prezentei cauze cu cauzele T-37/05, T-38/05 și T-41/05.
- 46 Prin scrisoarea depusă la grefa Tribunalului la 7 septembrie 2005, Comisia a indicat Tribunalului că, în opinia acesteia, conexarea celor patru cauze nu permitea o ameliorare semnificativă a eficacității procedurii și că lăsa la latitudinea Tribunalului decizia dacă se impunea sau nu se impunea admiterea cererii de conexare.
- 47 Tribunalul nu a dat curs acestei cereri de conexare.
- 48 Pe baza raportului judecătorului raportor, Tribunalul (Camera a patra) a decis deschiderea procedurii orale și, în cadrul măsurilor de organizare a procedurii, prevăzute la articolul 64 din Regulamentul de procedură al Tribunalului, a solicitat Comisiei prezentarea unui document și a adresat întrebări acesteia. Comisia a dat curs acestei cereri în termenul acordat.
- 49 Pledoariile părților și răspunsurile acestora la întrebările adresate de Tribunal au fost ascultate în ședința din 17 iunie 2009.

50 Reclamantele solicită Tribunalului:

- anularea deciziei atacate în măsura în care le vizează;
- obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată.

51 Comisia solicită Tribunalului:

- respingerea acțiunii;
- obligarea reclamantelor la plata cheltuielilor de judecată.

În drept

- 52 În susținerea acțiunii, reclamantele invocă două motive. Primul motiv cuprinde două aspecte. Primul aspect este întemeiat pe o încălcare a articolului 81 alineatul (1) CE și a articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele 81 [CE] și 82 [CE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167). Al doilea aspect, invocat cu titlu subsidiar, este întemeiat pe o motivare insuficientă. Al doilea motiv este întemeiat pe o încălcare a principiului egalității de tratament. Întrucât aceste două motive se află într-o strânsă legătură, se impune examinarea acestora împreună.

1. Argumentele părților

- 53 În cadrul primului aspect al primului motiv, reclamantele susțin că a avut loc o încălcare de către Comisie a articolului 81 alineatul (1) CE și a articolului 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003 prin reținerea răspunderii reclamantelor pentru încălcarea săvârșită de WWTE.
- 54 Reclamantele precizează că, potrivit jurisprudenței și practicii decizionale a Comisiei, trebuie îndeplinite două condiții cumulative pentru ca o întreprindere să poată fi considerată răspunzătoare pentru o încălcare săvârșită de altă întreprindere: trebuie nu numai ca prima întreprindere să fie în măsură să exercite o influență determinantă asupra comportamentului celei de a doua, ci și ca prima întreprindere să fi făcut efectiv uz de această influență.
- 55 În ceea ce privește prima condiție, reclamantele arată că, în perioada anterioară lunii mai 1998, TCLT nu era în măsură să exercite o influență determinantă asupra politicii comerciale a WWTE și nu dispunea de atribuții de conducere în raport cu aceasta din urmă de natură a o priva pe aceasta de orice autonomie reală în determinarea liniei sale de acțiune pe piață. Acestea consideră că, în consecință, Comisia a imputat în mod eronat TCLT și, prin extensie, SCTC și SCC, încălcarea săvârșită de WWTE în perioada menționată.
- 56 În susținerea afirmațiilor formulate, reclamantele invocă în special faptul că SCTC și SCC nu dețineau decât o participație indirectă în WWTE, că WWTE era controlată în comun de TCLT, pe de o parte, și de președintele WWTE și de familia acestuia, pe de altă parte, și că „elementele din dosar” la care face referire Comisia în considerentul (391) al deciziei atacate nu dovedesc că acestea erau în măsură să exercite o influență determinantă asupra WWTE.

- 57 Reclamantele consideră că noțiunea „control în comun” prevăzută în Regulamentul (CE) nr. 139/2004 al Consiliului din 20 ianuarie 2004 privind controlul concentrărilor economice între întreprinderi (JO L 24, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 201) nu corespunde capacității de a exercita o influență determinantă. În această privință, pe de o parte, reclamantele arată că regulamentul menționat nu poate fi aplicat prin analogie în prezenta speță. Pe de altă parte, reclamantele pretind că, presupunând chiar că pot fi găsite indicații în regulamentul menționat, noțiunea adecvată pentru a defini „capacitatea de a exercita o influență determinantă asupra politicii comerciale a filialei” ar fi noțiunea „control exclusiv”, iar nu noțiunea „control în comun”.
- 58 În ceea ce privește perioada ulterioară lunii mai 1998, reclamantele recunosc că erau în măsură să exercite o influență determinantă asupra WWTE.
- 59 În ceea ce privește a doua condiție, în primul rând, reclamantele arată că, pentru ca aceasta să fie îndeplinită, trebuie ca societatea-mamă să fi transmis filialei sale instrucțiuni directe în sensul săvârșirii încălcării sau să fi participat direct la aceasta. În susținerea acestei afirmații, reclamantele invocă în special constatarea efectuată de Comisie în considerentul (376) al deciziei atacate, potrivit căreia „[dincolo de] legătura soci[ală] dintre societățile-mamă și filialele acestora, dosarul nu cuprinde nicio mențiune privind participarea materială a Universal [...] și a Universal Leaf la faptele examinate în [decizia atacată]”.
- 60 În opinia reclamantelor, Comisia săvârșește o eroare atunci când pretinde că este suficient să se probeze că filiala nu dispune de autonomie totală în determinarea lini-ei sale de acțiune pe piață – fără a stabili vreo legătură specifică cu comportamentul ilicit – pentru a fi dovedită exercitarea efectivă a unei influențe determinante. Pe de o parte, reclamantele consideră că poziția adoptată astfel de Comisie nu este susținută de jurisprudența pe care o invocă aceasta. Pe de altă parte, reclamantele afirmă că influența menționată trebuie să privească „politica comercială referitoare la încălcare”. Or, în speță, încălcarea ar fi fost săvârșită pe piața achiziției de tutun brut,

respectiv pe o piață pe care WWTE ar avea autonomie totală și care nu ar depinde de „politica [sa] comercială sau de vânzări”. În același sens, reclamantele critică faptul că elementele de probă pe care se întemeiază Comisia nu privesc decât finanțarea și vânzarea de tutun, nu și achiziționarea de tutun brut.

- 61 În al doilea rând, reclamantele pretind că, în cazul unui grup de societăți integrate vertical, răspunderea pentru comportamentul ilicit al unei filiale nu poate fi atribuită automat societății care se află în fruntea grupului. Numai o societate-mamă care a transmis instrucțiuni filialei vizate sau care a condus comportamentul acesteia în cea mai mare parte ar putea avea o astfel de răspundere.
- 62 În al treilea rând, reclamantele arată că revine Comisiei sarcina de a dovedi că acestea au transmis instrucțiuni WWTE. Reclamantele susțin că nu se poate prezuma că o societate, atunci când deține 100 % din capitalul altei societăți, exercită efectiv o influență determinantă asupra politicii comerciale a acesteia din urmă. Reclamantele arată în principal că, în cauzele în care au fost pronunțate Hotărârile AEG-Telefunken/Comisia și PVC II, punctul 27 de mai sus, instanța comunitară nu s-a limitat la aplicarea unei astfel de prezumții, ci a examinat în mod aprofundat și aspectul participării societății-mamă la încălcare.
- 63 În orice caz, potrivit reclamantelor, Comisia nu a invocat prezumția citată anterior nici în comunicarea privind obiecțiunile, nici în decizia atacată. În consecință, Comisia nu o poate invoca pentru prima oară în memoriul în apărare. Reclamantele adaugă că, în considerentele (18) și (376) ale deciziei atacate, Comisia a arătat că, și în cazul deținerii în proporție de 100 % a capitalului filialei, îi revenea obligația să furnizeze elemente de probă suplimentare pentru a putea reține răspunderea societății-mamă a acestei filiale pentru comportamentul acesteia din urmă.

- 64 Pe de altă parte, reclamantele insistă asupra faptului că proba exercitării efective a unei influențe determinante pentru fiecare dintre acestea trebuie realizată de Comisie. În acest context, reclamantele susțin în special că nu este posibil să se afirme de către Comisie că domnul V. „a exercitat funcții la nivelul conducerii grupului” în sensul punctului 37 din Hotărârea Tribunalului din 20 martie 2002, ABB Asea Brown Boveri/Comisia (T-31/99, Rec., p. II-1881). Reclamantele arată că domnul V. nu a fost niciodată cadru superior desemnat de SCC – astfel încât nu poate fi asimilat „cadrelor de conducere de nivel înalt” vizate în hotărârea menționată – și că acesta nu era nici persoana responsabilă pentru toate activitățile grupului Standard într-o regiune sau într-o țară dată, nici persoana care deținea, în cadrul grupului menționat, direcția comercială la nivel mondial a tuturor întreprinderilor active în sectorul menționat. Reclamantele precizează că domnul V. avea un rol de reprezentare a Standard Commercial Tobacco Services Ltd (denumită în continuare „SCTL”) în Europa, dar că atribuțiile sale rezultau din calitatea sa de membru al consiliului de administrație al filialelor locale – între care WWTE – și nu dintr-un mandat care i-ar fi fost încredințat de SCC. Atribuțiile domnului V. s-ar fi limitat la coordonarea vânzării de tutun procesat prin intermediul rețelei de vânzări internaționale a grupului Standard.
- 65 În al patrulea rând, reclamantele au în vedere perioada anterioară lunii mai 1998. Acestea susțin că nu s-au prezentat de către Comisie elemente de probă suficiente care să stabilească transmiterea în această perioadă de oricare dintre acestea a unor instrucțiuni către WWTE în sensul adoptării unui comportament anticoncurențial. În special, elementele menționate în considerentul (391) al deciziei atacate nu ar fi suficient de concludente în această privință.
- 66 Cu privire la acest ultim aspect, în primul rând, reclamantele pretind că nu s-a prezentat de Comisie niciun element de probă și nu s-a invocat niciun argument în ceea ce privește TCTL. Reclamantele arată în special că aceasta din urmă este o întreprindere fără activitate proprie, a cărei participare la WWTE este de natură pur financiară.

- 67 În al doilea rând, reclamantele susțin că domnul V. lucra pentru SCTL, și nu pentru SCC. Acestea adaugă că susținerea Comisiei potrivit căreia domnul V. își asuma răspunderea generală a activităților grupului Standard în Europa și acționa în calitate de reprezentant al SCC este foarte generală și, în consecință, vădit neîntemeiată. În orice caz, aceste împrejurări nu ar dovedi că SCTC a transmis WWTE instrucțiuni directe în sensul comportamentului anticoncurențial.
- 68 În al treilea rând, reclamantele afirmă că declarația Comisiei potrivit căreia domnul V. era „responsabil pentru legăturile dintre WWTE și societățile-mamă ale acesteia” [considerentul (391) al deciziei atacate] este de asemenea foarte generală și, în consecință, vădit neîntemeiată. Acestea arată în special că nu s-a dovedit de Comisie că „legăturile” menționate includeau transmiterea de instrucțiuni către WWTE.
- 69 În al patrulea rând, reclamantele pretind că procesul-verbal al ședinței consiliului de administrație al WWTE din 25 și 26 martie 1996, menționat în considerentul (391) al deciziei atacate, nu face trimitere decât la SCTC, astfel încât SCC și TCLT nu pot fi vizate de argumentele pe care le deduce Comisia din documentul amintit. SCTC adaugă că acest proces-verbal nu demonstrează că aceasta a transmis instrucțiuni WWTE în sensul adoptării unui comportament anticoncurențial. Astfel, SCTC nu ar fi consultată și nu ar trebui să își dea autorizația decât cu privire la alte aspecte decât achiziția de tutun brut, respectiv în special vânzarea de tutun procesat și cheltuielile extraordinare.
- 70 În al cincilea rând, TCLT susține că nu s-a pretins de Comisie că aceasta ar fi vizată de vreunul dintre faxurile menționate în considerentul (391) al deciziei atacate. SCC susține că aceste faxuri au fost trimise unui angajat al unei societăți aflate în legătură cu SCTC, și nu SCC. Menționarea numelui „Standard Commercial UK” în unele dintre aceste faxuri ar fi o eroare din partea expeditorului, întrucât SCC nu ar avea nicio reprezentanță în Regatul Unit. Ar fi de asemenea eronată menționarea domnului V. în rapoartele anuale ale SCC în calitate de vicepreședinte al SCC. În ceea ce privește SCTC, aceasta arată că în faxurile în cauză se menționează numai că este posibil ca

domnul V. să fi fost informat în legătură cu conduita WWTE și consideră că nu se poate deduce de aici că a transmis instrucțiuni WWTE în sensul unui comportament anticoncurențial.

- 71 În al cincilea rând, reclamantele au în vedere perioada ulterioară lunii mai 1998. Reclamantele susțin că nu au fost prezentate de Comisie suficiente elemente de probă care să dovedească faptul că, în această perioadă, vreuna dintre acestea ar fi transmis instrucțiuni WWTE în sensul adoptării unui comportament anticoncurențial.
- 72 În această privință, în primul rând, potrivit reclamantelor, constatările din considerentele (396) și (398) ale deciziei atacate nu vizează decât SCTC.
- 73 În al doilea rând, reclamantele critică constatările formulate de Comisie în considerentul (398) și în nota de subsol 313 din decizia atacată. Mai întâi, reclamantele consideră că „contractele de furnizare spaniole pe termen lung” la care se face trimitere în această notă de subsol nu au nicio legătură cu informațiile vizate și că, în consecință, nu se poate demonstra în temeiul acestora că una dintre reclamante a transmis instrucțiuni WWTE în sensul adoptării unui comportament anticoncurențial. În continuare, reclamantele arată că nu este posibil să se formuleze de către Comisie un argument în temeiul manualului WWTE. În această privință, pe de o parte, reclamantele pretind că acest manual nu dovedește în măsură suficientă că SCTC a transmis instrucțiuni WWTE în sensul săvârșirii unei încălcări a normelor de concurență. Pe de altă parte, reclamantele arată că manualul menționat „prevede că SCTC acordă autorizația anterior începerii procedurii de încheiere a contractelor”, ceea ce semnifică, în practică, „autorizarea cantităților de tutun care vor fi achiziționate în Spania”. Reclamantele precizează că această autorizație este acordată în cadrul aprobării bugetului anual și că nu constituie o autorizație de achiziție la un preț determinat sau de stabilire a prețului potrivit unei metode sau unei formule date. În limita cheltuielilor autorizate de SCTC, WWTE „[ar pune] în aplicare în mod total autonom o politică de achiziții independentă”. Acestea adaugă că manualul există din 2000, astfel încât nu

ar fi putut servi la dovedirea exercitării de către SCTC a unei influențe determinante asupra WWTE începând din mai 1998.

- 74 În al șaselea rând, reclamantele consideră că au demonstrat corespunzător cerințelor legale că WWTE acționa în mod autonom pe piață, și nu în temeiul instrucțiunilor acestora, atunci când a fost săvârșită încălcarea articolului 81 alineatul (1) CE.
- 75 În această privință, în primul rând, acestea arată că nu se contestă de Comisie că WWTE dispune de o conducere locală proprie.
- 76 În al doilea rând, reclamantele invocă faptul că WWTE dispunea de propriile active și de propriul personal.
- 77 În al treilea rând, acestea repetă că SCTC participa la comercializarea și la vânzarea de tutun procesat, în timp ce WWTE era singura responsabilă de achizițiile de tutun brut.
- 78 În al patrulea rând, reclamantele arată că grupul Standard are o structură descentralizată și că „piața spaniolă a tutunului reprezintă o parte absolut nesemnificativă a activităților generale ale grupului”.
- 79 În al cincilea rând, în replică, reclamantele arată că TCLT nu dispunea decât de active financiare, nu exercita activități și nu angaja personal. Reclamantele arată că TCLT nu achiziționa tutun procesat de la WWTE decât „formal”, „cu scopul de a înregistra profit în contabilitatea WWTE”, și că SCTC nu era deloc interesată de strategia

de achiziții a acesteia din urmă, care era, în esență, responsabilitatea exclusivă a președintelui WWTE.

- 80 Reclamantele concluzionează din ansamblul considerațiilor de mai sus că nu s-a dovedit în măsură suficientă că vreuna dintre ele a transmis instrucțiuni WWTE în sensul adoptării unui comportament anticoncurențial. În consecință, Comisia ar fi aplicat în mod eronat articolul 81 alineatul (1) CE și articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003.
- 81 Prin cel de al doilea aspect al primului motiv, invocat cu titlu subsidiar, reclamantele arată că articolul 253 CE a fost încălcat de Comisie întrucât aceasta a motivat în măsură insuficientă aprecierea potrivit căreia trebuie considerate răspunzătoare în solidar pentru comportamentul WWTE.
- 82 În ceea ce privește al doilea motiv, în primul rând, reclamantele precizează că au fost folosite două criterii diferite de către Comisie atunci când a concluzionat că Universal, Universal Leaf Tobacco Co. Inc. (denumită în continuare „Universal Leaf”) și Sepi nu erau răspunzătoare pentru comportamentul ilicit al filialelor lor respective. Astfel, Comisia ar fi verificat dacă dosarul cuprindea, pe de o parte, „indicații[i] privind participarea materială a Universal și a Universal Leaf la faptele examinate în [decizia atacată]” [considerentul (376) al deciziei atacate] și, pe de altă parte, „comunic[ări] direct[e] între Cetarsa și Sepi referitoare la obiectul prezentei cauze” [considerentul (384) al deciziei atacate].
- 83 Or, Comisia nu ar fi făcut dovada nici a unei participări materiale a SCC, SCTC sau a TCLT la încălcarea săvârșită de WWTE, nici pe cea a vreunei comunicări directe între una dintre cele dintâi și cea de a doua cu privire la obiectul prezentei cauze.

- 84 În al doilea rând, reclamantele pretind că Intabex a fost tratată mai favorabil de către Comisie decât TCLT. Acestea critică faptul că TCLT, spre deosebire de Intabex, a fost menționată între destinatarii deciziei atacate și a fost considerată răspunzătoare pentru comportamentul ilicit al filialei sale, în condițiile în care participarea sa la filiala menționată este pur financiară, iar Comisia nu a făcut dovada participării materiale a TCLT la faptele reproșate WWTE.
- 85 Reclamantele consideră lipsit de relevanță faptul că TCLT nu a menționat în răspunsul său la comunicarea privind obiecțiunile că participarea sa la WWTE este pur financiară. Reclamantele arată că revenea Comisiei obligația de a demonstra că TCLT putea fi declarată răspunzătoare. Pe de altă parte, reclamantele consideră că nu ar fi fost posibil să se pretindă în mod util de Comisie că TCLT era principalul cumpărător al WWTE în perioada 1996-1999. Astfel, pe de o parte, achizițiile ar fi fost efectuate exclusiv din rațiuni fiscale, iar, în practică, TCLT nu ar fi primit nicio livrare de tutun. Pe de altă parte, în decizia atacată, Comisia nu ar fi invocat acest argument.
- 86 În al treilea rând, reclamantele subliniază că nu invocă în favoarea lor un act nelegal săvârșit în favoarea unui terț. Reclamantele indică, mai precis, că nu pretind că în mod nelegal s-ar fi omis de către Comisie să se rețină răspunderea Universal, a Universal Leaf, a Sepi sau a Intabex sau să se includă aceste întreprinderi printre destinatarii deciziei atacate. Reclamantele susțin că, în cazul în care Comisia consideră, întemeindu-se pe un criteriu determinat, că o întreprindere nu trebuie să fie destinatarul deciziei atacate, Comisia trebuie să aplice același criteriu în mod nediscriminatoriu în cazul tuturor celorlalte întreprinderi vizate.
- 87 În ceea ce privește primul motiv, Comisia consideră că acesta trebuie respins ca neîntemeiat.

- 88 În primul rând, Comisia achiesează la opinia reclamantelor potrivit căreia, pentru ca o societate-mamă să poată fi considerată răspunzătoare pentru comportamentul adoptat de una dintre filialele sale, trebuie, pe de o parte, ca aceasta să aibă posibilitatea de a exercita o influență determinantă asupra comportamentului comercial al acestei filiale și, pe de altă parte, să fi exercitat efectiv această influență.
- 89 În ceea ce privește prima dintre aceste condiții, Comisia arată că aceasta a fost definită în mod suficient de precis de legiuitor în Regulamentul nr. 139/2004. Comisia face trimitere, în special, la articolul 3 alineatele (2) și (3) din acest regulament. Pe de altă parte, Comisia contestă susținerea reclamantelor potrivit căreia o influență nu este „determinantă” decât în cazul în care este „exclusivă” (a se vedea punctul 57 de mai sus).
- 90 În ceea ce privește cea de a doua condiție dintre cele menționate la punctul 88 de mai sus, Comisia contestă afirmația reclamantelor potrivit căreia Comisia impune ca societatea-mamă să fi transmis instrucțiuni filialei sale în sensul încălcării articolului 81 CE sau să fi participat direct la încălcare. Comisia afirmă că, prin definirea acestei condiții, jurisprudența se referă în mod constant la lipsa autonomiei filialei în determinarea liniei sale de acțiune pe piață, fără a stabili vreo legătură specifică cu comportamentul ilicit.
- 91 Comisia arată că, printre elementele de probă care pot dovedi exercitarea efectivă a unui control asupra politicii filialei se numără faptul că societatea-mamă este reprezentată în cadrul consiliului de administrație al filialei respective. Comisia adaugă că o filială este mai puțin susceptibilă de a fi autonomă atunci când este activă pe aceeași piață ca și societatea-mamă sau pe o piață strâns legată de aceasta. În plus față de aceste elemente generale, anumite elemente specifice ar putea contribui să se demonstreze că societatea-mamă participă la politica comercială a filialei sale sau că aceasta a creat mecanisme care îi permit să supravegheze activitățile filialei.

- 92 Comisia adaugă că jurisprudența a admis că, atunci când o filială este deținută în proporție de 100% de societatea-mamă, se prezumă că aceasta din urmă și-a exercitat puterea de influență asupra comportamentului filialei sale. Societatea-mamă ar putea răsturna această prezumție prin invocarea de elemente de probă de natură să demonstreze că filiala menționată se comportă în realitate în mod autonom pe piață.
- 93 Comisia precizează că prezumția sus-menționată se aplică atât în cazul în care societatea-mamă deține în mod direct o participație de 100% la capitalul social al filialei sale, cât și în cazul în care aceasta nu deține o astfel de participație decât indirect.
- 94 În al doilea rând, Comisia examinează perioada anterioară lunii mai 1998.
- 95 În această privință, în primul rând, Comisia arată că, în considerentele (388), (390) și (391) ale deciziei atacate, a dovedit corespunzător cerințelor legale că reclamantele aveau posibilitatea de a exercita o influență determinantă asupra WWTE în cursul acestei perioade.
- 96 În al doilea rând, Comisia susține că decizia atacată menționează, în considerentul (391), mai multe elemente care dovedesc crearea de către societățile-mamă ale WWTE a unor mecanisme adecvate care le permit să exercite în mod efectiv o influență determinantă asupra comportamentului comercial al acesteia din urmă. Comisia precizează, în acest context, că faptul că o influență determinantă a fost exercitată în realitate constituie cel mai bun criteriu obiectiv pentru a determina dacă o societate-mamă era în măsură să exercite o astfel de influență.
- 97 În ceea ce privește elementele menționate, Comisia insistă mai întâi asupra rolului și responsabilităților domnului V. în cadrul grupului Standard. Comisia consideră în

special că reclamantele nu își pot întemeia argumentația pe faptul că domnul V. nu era angajat al SCC, SCTC sau TCLT și că acesta nu ocupa niciun post de „corporate officer” în cadrul uneia dintre aceste societăți. Ceea ce ar fi important ar fi numai să se stabilească dacă „[ș]i-a exercitat funcția în cadrul conducerii grupului” (Hotărârea ABB Asea Brown Boveri/Comisia, punctul 64 de mai sus, punctul 37).

98 În continuare, Comisia face trimitere la procesul-verbal al ședinței consiliului de administrație al WWTE din 25 și 26 martie 1996.

99 Pe de altă parte, Comisia pretinde că din corespondența menționată în considerentul (391) al deciziei atacate reiese că președintele WWTE l-a informat pe domnul V. nu numai în legătură cu activitățile de achiziție de tutun ale societății, ci și cu prețurile și cu cantitățile contractate cu ceilalți prim-procesatori.

100 În al treilea rând, Comisia arată că faptul că, în cadrul grupului Standard, TCLT este singura societate care deține o participație directă în WWTE nu împiedică exercitarea de SCC și de SCTC a unei influențe determinante asupra acesteia din urmă. Comisia pretinde că mai multe elemente demonstrează existența unei legături între WWTE și reclamante. În această privință, Comisia arată în special că TCLT desemnase doi dintre cei patru membri ai consiliului de administrație al WWTE și era principala clientă a acesteia din urmă în perioada 1996-1999, că SCTC își desfășoară activitatea în domeniul procesării și în cel al comercializării tutunului și este principala clientă a WWTE începând cu anul 2000, iar vicepreședintele SCC responsabil cu activitățile în domeniul tutunului din Europa este membru al consiliului de administrație al WWTE. Comisia arată că, în acest grup, fiecare societate are un rol determinat: WWTE achiziționează tutunul brut în Spania și îl procesează, producția sa este ulterior achiziționată direct de TCLT și SCTC, iar acestea comercializează apoi această producție prin intermediul rețelei de vânzări a SCC, care coordonează activitățile diferitelor societăți operaționale din cadrul grupului.

- 101 În temeiul celor de mai sus, Comisia concluzionează că nu a săvârșit nicio eroare de drept atunci când a considerat că, în perioada anterioară lunii mai 1998, WWTE forma o unitate economică cu grupul Standard, iar reclamantele trebuiau declarate răspunzătoare în solidar pentru plata amenzii.
- 102 În al treilea rând, Comisia are în vedere perioada ulterioară lunii mai 1998.
- 103 În această privință, în primul rând, aceasta arată că reclamantele nu contestă că, în această perioadă, erau în măsură să exercite o influență determinantă asupra WWTE.
- 104 În al doilea rând, Comisia arată că grupul Standard dispune, din mai 1998, de controlul exclusiv al WWTE și deține, din octombrie 1998, 100% din capitalul acesteia din urmă. Comisia consideră că putea, în consecință, să prezume în mod legitim că reclamantele exercitau o influență determinantă asupra politicii comerciale a filialei lor.
- 105 Comisia respinge susținerea reclamantelor potrivit căreia, în decizia atacată, nu a invocat această prezumție în susținerea răspunderii acestora pentru comportamentul ilicit al WWTE. Comisia respinge în special interpretarea pe care reclamantele o dau considerentului (376) al deciziei atacate (a se vedea punctul 59 de mai sus), afirmând că reiese din acest considerent, precum și din considerentul (18) al deciziei atacate că „motivul pentru care [Comisia] nu a adresat [această decizie] Intabex și Universal se afla în observațiile formulate de acestea drept răspuns la comunicarea privind obiecțiunile și în ședință, care erau suficiente pentru a răsturna orice prezumție de exercitare efectivă a unui control întemeiat pe participarea acestora la capitalul filialelor lor”. Comisia precizează că nu se putea întemeia pe prezumția menționată în cazul Taes întrucât societățile-mamă ale acesteia, respectiv Universal și Universal Leaf nu dețineau decât 90% din capitalul său. În ceea ce privește Deltafina, care era controlată în proporție de 100% de Universal și de Universal Leaf, Comisia susține că acestea

au reușit să răstoarne prezumția menționată și că reclamantele nu au pretins niciodată că dosarul Comisiei cuprindea elemente care să demonstreze exercitarea unei influențe determinante de către societățile-mamă amintite asupra comportamentului filialei respective.

- 106 În al treilea rând, Comisia precizează că, în considerentele (395)-(398) ale deciziei atacate, aceasta stabilește elemente suplimentare care susțin concluzia sa potrivit căreia reclamantele exercitau efectiv o influență determinantă asupra politicii comerciale a WWTE.
- 107 Comisia se întemeiază în special pe anumite fragmente ale unui memorandum al comitetului executiv al SCTC adresat domnului V., referitor la „contractele de aprovizionare spaniole pe termen lung” [considerentul (396) și nota de subsol 313 din decizia atacată].
- 108 Un alt element invocat de Comisie este faptul, menționat în considerentul (398) al deciziei atacate și în nota de subsol 314 din aceasta, că bugetul anual al WWTE este aprobat de consiliul său de administrație „sub rezerva modificărilor propuse de societatea-mamă”.
- 109 Pe de altă parte, Comisia face trimitere la constatările referitoare la manualul WWTE pe care le-a efectuat în considerentul (398) al deciziei atacate. Comisia arată în special că reclamantele admit că SCTC trebuia să aprobe bugetul pentru achiziționarea de tutun anterior inițierii procedurii de atribuire de contracte de către președintele WWTE.

- 110 Comisia adaugă că dosarul său cuprinde numeroase alte exemple care demonstrează că reclamantele exercitau o influență determinantă asupra WWTE.
- 111 În al patrulea rând, Comisia consideră că elementele invocate de reclamante, astfel cum au fost reluate la punctele 75-79 de mai sus, nu demonstrează corespunzător cerințelor legale că WWTE acționa în mod autonom pe piață.
- 112 În ceea ce privește al doilea motiv, Comisia contestă că a încălcat principiul egalității de tratament.
- 113 Cu titlu introductiv, Comisia amintește că, potrivit jurisprudenței, respectarea principiului egalității de tratament trebuie conciliată cu respectarea principiului legalității, potrivit căruia nimeni nu poate invoca, în beneficiul său, o nelegalitate săvârșită în favoarea altuia. Comisia consideră că, în consecință, chiar dacă s-ar stabili că decizia atacată nu era adresată anumitor întreprinderi, deși acestea se aflau într-o situație analogă celei a reclamantelor, această împrejurare ar fi lipsită de relevanță în ceea ce privește aprecierea răspunderii acestora din urmă.
- 114 În continuare, în primul rând, Comisia arată că situația reclamantelor este diferită de cea a Universal, a Universal Leaf și a Sepi, astfel încât în speță nu se poate pune problema unei încălcări a principiului egalității de tratament. În special, făcând trimitere la considerentele (18), (375), (376), (384) și (385) ale deciziei atacate, Comisia afirmă că nu dispune de elemente suficiente pentru a concluziona în sensul că Taes, Deltafina și Cetarsa nu acționau în mod autonom pe plan comercial în raport cu societățile-mamă ale acestora.

- 115 În ceea ce privește, pe de o parte, Taes și Deltafina, Comisia arată că, inițial, adresase comunicarea privind obiecțiunile nu numai acestor societăți, ci și celor două societăți-mamă ale acestora. În răspunsul lor la comunicarea privind obiecțiunile, precum și în ședință, societățile-mamă menționate ar fi prezentat totuși argumente „detaliată și convingătoare” care ar fi determinat Comisia să considere că nu formau o unitate economică împreună cu Taes și cu Deltafina.
- 116 Comisia pretinde că fragmentul din considerentul (376) al deciziei atacate, invocat de reclamante (a se vedea punctele 59 și 82 de mai sus), trebuie interpretat „în contextul considerentului (18) și al [acestei] decizii în ansamblul său”. Comisia insistă asupra faptului că nu afirmă niciunde în decizia atacată că, pentru ca o societate-mamă să poată fi considerată răspunzătoare pentru încălcarea săvârșită de filiala sa, trebuie să se demonstreze „participarea materială” a societății-mamă amintite la încălcare. Invocând, în considerentul (376) al deciziei atacate, lipsa „participării materiale [...] la faptele examinate în prezenta decizie”, Comisia se referă la „lipsa faptelor materiale care să dovedească exercitarea unei influențe determinante”. În schimb, în cazul reclamanților, astfel de fapte materiale ar exista.
- 117 În ceea ce privește mai precis Deltafina, Comisia subliniază că, în considerentul (376) al deciziei atacate, intenționa numai să arate că Universal și Universal Leaf formulaseră argumente care demonstrează autonomia comercială a filialei lor și, în consecință, „răsturnaseră această prezumție”. Potrivit Comisiei, „cuprinsul [acestui considerent] se poate să nu fie satisfăcător”, însă consideră că nu se poate că acesta să fi determinat reclamantele să creadă că ar fi fost imposibilă invocarea de Comisie a răspunderii Universal și a Universal Leaf pentru comportamentul Deltafina fără să fi făcut dovada participării lor directe la încălcare.
- 118 În cadrul măsurilor de organizare a procedurii (a se vedea punctul 48 de mai sus), la solicitarea Tribunalului să aducă precizări cu privire la argumentele „detaliată și convingătoare” menționate la punctul 115 de mai sus, Comisia a admis totuși că, spre deosebire de cele arătate în înscrisurile sale, nu faptul că Universal și Universal Leaf

au reușit, în cadrul procedurii administrative, să răstoarne prezumția care decurge din deținerea în proporție de 100% a acțiunilor Deltafina a determinat-o să nu le considere răspunzătoare pentru comportamentul ilicit al acesteia din urmă. Comisia a arătat că, la ora actuală, există o jurisprudență vastă care susține teza sa potrivit căreia deținerea totalității capitalului filialei este suficientă „prin ea singură și în sine” pentru a se putea prezuma că societatea-mamă exercită efectiv o influență determinantă asupra comportamentului acestei filiale. Totuși, la momentul adoptării deciziei atacate, ar fi existat o politică a Comisiei în sensul „utilizării prudente a acestei prezumții și al susținerii constatărilor acesteia referitoare la răspunderea societăților-mamă, în măsura posibilului, printr-un temei dublu: recurgerea la prezumție pentru filialele deținute în proporție de 100% și respingerea oricărei încercări de răsturnare a prezumției prin stabilirea în mod specific a exercitării efective a unei influențe determinante prin intermediul unor probe suplimentare”. Comisia a adăugat că, întrucât nu dispunea în dosarul său de niciun element specific prin care să se poată demonstra exercitarea efectivă a unei astfel de influențe de Universal și Universal Leaf asupra comportamentului comercial al Deltafina, aceasta a decis să nu le considere pe cele dintâi răspunzătoare pentru încălcarea săvârșită de cea de a doua. Comisia a precizat că era cu atât mai puțin dispusă să se întemeieze pe prezumția menționată în cazul Deltafina cu cât aceasta din urmă nu era activă pe piața achizițiilor și a primei procesări a tutunului brut în Spania.

119 Pe de altă parte, în ceea ce privește Cetarsa, Comisia stabilește că această societate aparține Sepi, societate holding de stat care participă la privatizarea în curs din Spania a societăților industriale subvenționate de stat și care se află în subordinea ministrului spaniol al economiei și finanțelor. Comisia pretinde că în dosar nu dispunea de niciun element de natură să arate că Cetarsa nu își determina comportamentul comercial în mod complet autonom, amintind în această privință constatările făcute în considerentul (384) al deciziei atacate (a se vedea punctul 30 de mai sus). Comisia adaugă că acest din urmă considerent nu poate fi interpretat în sensul că motivul pentru care Sepi nu a fost considerată răspunzătoare pentru comportamentul Cetarsa este lipsa probelor privind comunicările directe dintre cele două societăți. Comisia

arată că, în acest considerent, răspunde argumentelor specifice formulate de Dimon cu ocazia procedurii administrative și, în consecință, se concentrează pe diferențele dintre această din urmă societate și Sepi.

- 120 În al doilea rând, Comisia arată că TCLT se afla într-o situație diferită de cea a Intabex.
- 121 Aceasta arată că a considerat, în decizia atacată, că, în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile, Intabex dovedise că, având în vedere natura pur financiară a participării sale în cadrul Agroexpansión, nu era în măsură să exercite vreo influență determinantă asupra acesteia din urmă. În schimb, în răspunsul TCLT la comunicarea privind obiecțiunile, aceasta nu ar fi prezentat niciun argument în acest sens. Comisia adaugă că, în orice caz, TCLT era principalul client al WWTE în perioada 1996-1999 și, prin urmare, se afla într-o situație diferită de cea a Intabex.

2. *Aprecierea Tribunalului*

Observații introductive cu privire la imputabilitatea comportamentului ilicit al unei filiale societății-mamă

- 122 Trebuie amintit că dreptul comunitar al concurenței vizează activitățile întreprinderilor (Hotărârea Curtii din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, Rec., p. I-123, punctul 59) și că noțiunea de întreprindere cuprinde orice entitate care exercită o activitate economică, independent de statutul juridic al acestei entități și de

modul său de finanțare (Hotărârea Curții din 28 iunie 2005, Dansk Rørindustri și alții/Comisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P și C-213/02 P, Rec., p. I-5425, punctul 112).

123 Jurisprudența a precizat de asemenea că noțiunea de întreprindere, plasată în acest context, trebuie să fie înțeleasă în sensul că desemnează o unitate economică, chiar dacă din punct de vedere juridic această unitate economică este constituită din mai multe persoane fizice sau juridice (Hotărârea Curții din 14 decembrie 2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, C-217/05, Rec., p. I-11987, punctul 40, și Hotărârea Tribunalului din 15 septembrie 2005, DaimlerChrysler/Comisia, T-325/01, Rec., p. II-3319, punctul 85).

124 În cazul în care o astfel de entitate economică încalcă normele privind concurența, răspunderea pentru această încălcare revine entității respective, potrivit principiului caracterului individual al răspunderii (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 8 iulie 1999, Comisia/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Rec., p. I-4125, punctul 145, Hotărârea Curții din 16 noiembrie 2000, Cascades/Comisia, C-279/98 P, Rec., p. I-9693, punctul 78, precum și Hotărârea Curții din 11 decembrie 2007, ETI și alții, C-280/06, Rep., p. I-10893, punctul 39).

125 Încălcarea dreptului comunitar al concurenței trebuie să fie imputată fără echivoc unei persoane juridice căreia i se vor putea aplica amenzi. Astfel, în vederea aplicării și executării deciziilor Comisiei în materie de drept al concurenței, este necesară identificarea în calitate de destinatar a unei entități care are personalitate juridică (a se vedea în acest sens Hotărârea PVC II, punctul 27 de mai sus, punctul 978).

126 Dintr-o jurisprudență constantă rezultă că un comportament al unei filiale poate fi imputat societății-mamă în special atunci când, deși are personalitate juridică distinctă, această filială nu își decide în mod autonom comportamentul pe piață, ci aplică în esență instrucțiunile care îi sunt date de societatea-mamă (Hotărârea Curții Imperial Chemical Industries/Comisia, punctul 27 de mai sus, punctele 132 și 133, Hotărârea Curții din 14 iulie 1972, Geigy/Comisia, 52/69, Rec., p. 787, punctul 44, și

Hotărârea Curții din 21 februarie 1973, Europemballage și Continental Can/Comisia, 6/72, Rec., p. 215, punctul 15), având în vedere, mai ales, legăturile economice, organizatorice și juridice care unesc cele două entități juridice (a se vedea, prin analogie, Hotărârea Dansk Rørindustri și alții/Comisia, punctul 122 de mai sus, punctul 117, și Hotărârea ETI și alții, punctul 124 de mai sus, punctul 49).

- 127 Astfel, într-un asemenea caz, societatea-mamă și filiala sa fac parte din aceeași unitate economică și, prin urmare, formează o singură întreprindere, în sensul jurisprudenței menționate la punctele 122 și 123 de mai sus. În consecință, ceea ce permite Comisiei să adreseze o decizie care să impună amenzi societății-mamă nu este o relație de instigare referitoare la încălcare între societatea mamă și filiala acesteia, nici, cu atât mai puțin, o implicare a primei în încălcarea menționată, ci faptul că acestea constituie o singură întreprindere în sensul articolului 81 CE (Hotărârea Tribunalului din 12 decembrie 2007, Akzo Nobel și alții/Comisia, T-112/05, Rep., p. II-5049, punctul 58).
- 128 Reiese de asemenea din jurisprudența Curții că nu este posibilă simpla constatare de către Comisie a faptului că societatea-mamă este în măsură să exercite o influență determinantă asupra comportamentului filialei sale, ci aceasta trebuie de asemenea să verifice dacă această influență a fost exercitată efectiv (a se vedea în acest sens Hotărârea Imperial Chemical Industries/Comisia, punctul 27 de mai sus, punctul 137, și Hotărârea AEG-Telefunken/Comisia, punctul 27 de mai sus, punctul 50).
- 129 În cazul particular în care o societate-mamă deține 100 % din capitalul filialei sale care a săvârșit o încălcare a normelor comunitare ale concurenței, pe de o parte, această societate-mamă poate exercita o influență determinantă asupra comportamentului acestei filiale (a se vedea în acest sens Hotărârea Imperial Chemical Industries/Comisia, punctul 27 de mai sus, punctele 136 și 137) și, pe de altă parte, există o prezumție relativă potrivit căreia societatea-mamă respectivă exercită în mod efectiv o influență determinantă asupra comportamentului filialei sale (a se vedea în acest sens Hotărârea AEG-Telefunken/Comisia, punctul 27 de mai sus, punctul 50, și Hotărârea PVC II, punctul 27 de mai sus, punctele 961 și 984).

130 În aceste condiții, este suficient să se dovedească de către Comisie că întregul capital al unei filiale este deținut de societatea-mamă a acesteia pentru a prezuma că aceasta din urmă exercită o influență determinantă asupra politicii comerciale a acestei filiale. Prin urmare, Comisia va fi în măsură să considere societatea-mamă răspunzătoare în solidar pentru plata amenzii aplicate filialei sale, cu excepția cazului în care această societate-mamă, căreia îi revine obligația de a răsturna această prezumție, prezintă elemente de probă suficiente de natură să demonstreze că filiala sa se comportă în mod autonom pe piață (a se vedea în acest sens Hotărârea Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia, punctul 27 de mai sus, punctul 29).

131 Deși este adevărat că, la punctele 28 și 29 din Hotărârea Stora Kopparbergs Bergslags/Comisia, punctul 27 de mai sus, în afara deținerii a 100% din capitalul filialei, Curtea a amintit alte împrejurări, precum necontestarea influenței exercitate de societatea-mamă asupra politicii comerciale a filialei sale și reprezentarea comună a celor două societăți în cursul procedurii administrative, nu este mai puțin adevărat că astfel de împrejurări nu au fost evidențiate de Curte decât în scopul de a expune ansamblul elementelor pe care Tribunalul își întemeiase raționamentul, iar nu pentru a condiționa punerea în aplicare a prezumției menționate la punctul 129 de mai sus de prezentarea unor indicii suplimentare referitoare la exercitarea în mod efectiv a unei influențe a societății-mamă (Hotărârea Tribunalului din 8 octombrie 2008, Schunk și Schunk Kohlenstoff-Technik/Comisia, T-69/04, Rep., p. II-2567, punctul 57).

132 În sfârșit, trebuie precizat că prezumția întemeiată pe deținerea totalității capitalului se poate aplica nu numai în cazul în care există o relație directă între societatea-mamă și filiala sa, ci și în cazuri, precum cel din speță, în care această relație este indirectă, printr-o filială interpusă.

Cu privire la criteriile utilizate de Comisie în decizia atacată pentru a atribui unei societăți-mamă răspunderea pentru încălcarea săvârșită de filiala sa

- 133 Reiese din decizia atacată că, pentru a atribui răspunderea unei societăți-mamă pentru încălcarea săvârșită de filiala sa și, în consecință, pentru ca aceasta să se numere împreună cu filiala sa, printre destinatarii deciziei menționate și în scopul de a o declara răspunzătoare în solidar cu filiala sa pentru plata amenzii aplicate acesteia din urmă, Comisia a adoptat următorul raționament.
- 134 Comisia a pornit de la premisa potrivit căreia o astfel de imputare este posibilă atunci când societatea-mamă și filiala sa fac parte din aceeași unitate economică și, în consecință, constituie o singură întreprindere în sensul articolului 81 CE [a se vedea considerentul (374) al deciziei atacate].
- 135 Elementul central pe care s-a întemeiat Comisia pentru a stabili că societatea-mamă și filiala acesteia se găsesc într-o asemenea situație este lipsa autonomiei filialei în comportamentul său pe piață [a se vedea considerentul (371) al deciziei atacate], această lipsă a autonomiei reprezentând corolarul exercitării unei „influențe determinante” de către societatea-mamă asupra comportamentului filialei sale [a se vedea considerentele (18), (372), (373), (378), (380), (381), (383), (391), (392), (397), (399), (400), (422) și (441) ale deciziei atacate].
- 136 În această privință, Comisia a considerat că nu putea numai să constate că societatea-mamă avea posibilitatea de a exercita o influență determinantă asupra comportamentului filialei sale și că îi revenea sarcina să demonstreze că această influență fusese efectiv exercitată [a se vedea în special considerentele (18), (376), (384), (391), (392), (397), (399) și (400) ale deciziei atacate].

137 Astfel, în special, reiese din considerentul (384) al deciziei atacate că, dacă Comisia a considerat că nu era necesar să se atribuie Sepi răspunderea pentru încălcarea săvârșită de filiala sa Cetarsa, din al cărei capital deținea însă aproape 80 %, aceasta se datora faptului că din dosarul Comisiei nu reieșea niciun element care să permită să se stabilească că aceasta din urmă nu își determina în mod autonom comportamentul pe piață. Contrar celor susținute de reclamante (a se vedea punctul 82 de mai sus), constatarea care apărea în același considerent, potrivit căreia dosarul amintit nu cuprindea „nicio comunicare directă între Cetarsa și Sepi cu privire la obiectul prezentei cauze”, nu poate fi interpretată în sensul că acest element în sine a determinat Comisia să nu rețină răspunderea Sepi. Astfel, prin această constatare, Comisia urmărea în special să răspundă unei afirmații care fusese formulată de Dimon în răspunsul său la comunicarea privind obiecțiunile, potrivit căreia aceasta făcea obiectul unui tratament discriminatoriu în raport cu Sepi, dat fiind că aceasta din urmă, chiar dacă, precum Dimon, ar fi fost informată complet, astfel cum se pretinde, în legătură cu practicile nelegale în cauză, nu a fost considerată răspunzătoare pentru comportamentul ilicit al filialei sale. Pe de altă parte, trebuie adăugat că, în considerentul (384) al deciziei atacate, Comisia formulează trei considerații suplimentare în scopul de a distinge situația Dimon de cea a Sepi și de a justifica decizia sa de a nu reține răspunderea acesteia din urmă.

138 De asemenea, din considerentul (18) al deciziei atacate reiese că motivul pentru care Comisia nu a considerat nici Universal, nici filiala acesteia deținută în proporție de 100 %, Universal Leaf, răspunzătoare pentru comportamentul ilicit al filialei acesteia deținute în proporție de 90 %, Taes, este că aceasta nu dispunea de probe suficiente în sensul că Universal și Universal Leaf ar fi exercitat efectiv o influență determinantă asupra acesteia din urmă.

139 Comisia a aplicat aceleași principii în cazul reclamantelor, în ceea ce privește perioada anterioară lunii mai 1998. Astfel, inițial, Comisia a intenționat să demonstreze că reclamantele exercitau un control comun asupra WWTE împreună cu președintele acesteia și cu doi membri ai familiei, lăsând astfel să se înțeleagă că reclamantele erau în măsură să exercite o influență determinantă asupra comportamentului acestei societăți [a se vedea considerentele (388)-(391) ale deciziei atacate]. Ulterior, Comisia

a încercat să dovedească exercitarea efectivă a unei astfel de influențe asupra comportamentului WWTE [a se vedea considerentele (391), (392) și (400) ale deciziei atacate].

- 140 Pe de altă parte, Comisia a arătat că, în cazul particular în care o societate-mamă deține totalitatea capitalului filialei sale, se putea prezuma, potrivit jurisprudenței, că societatea-mamă exercita efectiv o influență determinantă asupra comportamentului filialei [a se vedea considerentul (372) al deciziei atacate].
- 141 Totuși, în speță, pentru a atribui societăților-mamă care se găsesc într-o astfel de situație răspunderea pentru încălcarea săvârșită de filiala lor, Comisia a ales să nu se limiteze numai la această prezumție, ci și să se bazeze pe elemente de fapt prin care urmărește să stabilească exercitarea efectivă de aceste societăți-mamă a unei influențe determinante asupra filialei lor și, în consecință, să confirme prezumția menționată [a se vedea în special considerentele (372), (375), (376) și (378) ale deciziei atacate].
- 142 Astfel, reiese expres din considerentul (18) al deciziei atacate că nu s-a atribuit de către Comisie răspunderea societății-mamă de bază și a societății-mamă intermediare ale Deltafina, respectiv Universal și Universal Leaf, pentru comportamentul ilicit al filialei lor, în pofida faptului că o dețineau în proporție de 100 %, deoarece Comisia nu dispunea de probe suficiente în sensul că acestea exercitau efectiv o influență determinantă asupra filialei respective. Fragmentul din considerentul (376) al deciziei atacate, invocat de reclamante (a se vedea punctele 59 și 82 de mai sus), trebuie înțeles în același sens. Desigur, acest fragment este redactat în termeni oarecum ambigui. Cu toate acestea, interpretat în paralel cu considerentul (18) al acestei decizii și în contextul acestuia, fragmentul menționat nu poate fi interpretat în sensul că motivul pentru care Comisia nu a reținut răspunderea acestor două societăți-mamă – sau a altei societăți-mamă – este lipsa de implicare a acestora în încălcare.

- 143 De asemenea, reiese expres din considerentul (18) al deciziei atacate că motivul pentru care Comisia nu a reținut răspunderea societății-mamă intermediare a Agroexpansi3n, respectiv Intabex, pentru comportamentul ilicit al filialei sale, chiar dac3a o deține în proporție de 100 %, este lipsa probelor suficiente cu privire la exercitarea efectivă de Intabex a unei influențe determinante asupra filialei respective, participarea în cadrul acesteia fiind de natură pur financiară [a se vedea de asemenea considerentul (376) al deciziei atacate].
- 144 În schimb, tocmai faptul că existau astfel de probe în privința Dimon, societatea-mamă de bază a Agroexpansi3n, care se adăugau deținerii de către cea dintâi a totalității capitalului celei de a doua, a determinat Comisia să atribuie acestei societăți-mamă răspunderea pentru încălcarea amintită [a se vedea în special considerentele (375) și (378)-(380) ale deciziei atacate].
- 145 Aceeași abordare a fost adoptată de Comisie și în cazul reclamantelor, în ceea ce privește perioada dintre mai 1998 și data adoptării deciziei atacate. Astfel, pentru a declara că acestea din urmă sunt răspunzătoare pentru comportamentul ilicit al WWTE, Comisia nu s-a limitat la invocarea prezumției care decurge din faptul că reclamantele dețineau totalitatea – sau, timp de numai câteva luni, aproape totalitatea – capitalului WWTE [a se vedea considerentele (375) și (393) ale deciziei atacate], ci a ținut seama și de anumite elemente suplimentare care ar demonstra că exercitau efectiv o influență determinantă asupra comportamentului acestei societăți [a se vedea considerentele (375), (396) și (398) ale deciziei atacate]. Comisia a adăugat că argumentele invocate de SCC în răspunsul său la comunicarea privind obiecțiunile cu scopul de a demonstra că WWTE acționa în mod autonom pe piață nu erau concludente [a se vedea considerentul (399) al deciziei atacate].
- 146 Trebuie să se precizeze că s-a reținut de Comisie abordarea menționată nu numai pentru societățile-mamă de bază, ci și pentru societățile-mamă intermediare, astfel cum demonstrează – în ceea ce le privește pe cele din urmă – cazul Universal Leaf, cel al Intabex, al SCTC și al TCLT.

147 În cele din urmă, trebuie subliniat că, în răspunsul său la una dintre întrebările scrise care îi fuseseră adresate de Tribunal, precum și în ședință, Comisia a confirmat că, în decizia atacată, în cazul filialelor controlate în proporție de 100 % de societățile-mamă ale acestora, a ales să nu se limiteze să se întemeieze pe prezumția vizată la punctele 129, 130 și 140 de mai sus pentru a atribui acestora din urmă răspunderea pentru încălcarea săvârșită de filialele menționate, ci să țină seama și de elemente suplimentare care demonstrează exercitarea efectivă a unei influențe determinante. Comisia a justificat în esență această abordare prin faptul că, având în vedere jurisprudența relevantă din perioada când a fost adoptată decizia atacată, aceasta a considerat mai prudent să stabilească răspunderea societăților-mamă pe acest „temei dublu”.

Cu privire la al doilea aspect al primului motiv

148 Mai întâi, trebuie să se examineze al doilea aspect al primului motiv, în cadrul căruia reclamantele arată că decizia Comisiei de atribuire a răspunderii reclamantelor pentru comportamentul anticoncurențial al WWTE nu a fost suficient motivată.

149 Potrivit unei jurisprudențe constante, motivarea impusă de articolul 253 CE trebuie să fie adaptată naturii actului în cauză și trebuie să menționeze în mod clar și neechivoc raționamentul instituției care a emis actul, astfel încât să dea posibilitatea persoanelor interesate să ia cunoștință de temeiurile măsurii luate, iar instanței competente să exercite controlul. Cerința motivării trebuie apreciată în funcție de împrejurările cauzei, în special de conținutul actului, de natura motivelor invocate și de interesul de a primi explicații propriu destinatarului sau altor persoane vizate în mod direct și individual de acest act. Nu este obligatoriu ca motivarea să specifice toate elementele de fapt și de drept pertinente, în măsura în care problema dacă motivarea unui act respectă condițiile impuse de articolul 253 CE trebuie să fie apreciată nu numai prin prisma modului de redactare, ci și în raport cu contextul său, precum și cu ansamblul normelor juridice care reglementează materia respectivă (a se vedea Hotărârea Curții

din 2 aprilie 1998, Comisia/Sytraval și Brink's Franța, C-367/95 P, Rec., p. I-1719, punctul 63 și jurisprudența citată, și Hotărârea Tribunalului din 4 iulie 2006, Hoek Loos/Comisia, T-304/02, Rec., p. II-1887, punctul 58).

150 De asemenea, potrivit unei jurisprudențe constante, atunci când o decizie în care este aplicat articolul 81 CE privește o pluralitate de destinatari și se pune problema imputabilității încălcării, aceasta trebuie să cuprindă o motivare suficientă în raport cu fiecare dintre destinatari, în special cu aceia dintre destinatari care trebuie să poarte răspunderea pentru această încălcare, potrivit deciziei respective (Hotărârea Tribunalului din 28 aprilie 1994, AWS Benelux/Comisia, T-38/92, Rec., p. II-211, punctul 26, și Hotărârea din 27 septembrie 2006, Akzo Nobel/Comisia, T-330/01, Rec., p. II-3389, punctul 93).

151 În speță, reiese din rezumatul părții din decizia atacată referitoare la destinatarii acesteia menționați la punctele 25-40 de mai sus, precum și din constatările de la punctele 133-146 de mai sus că, în decizia menționată, Comisia a furnizat o motivare suficientă a rațiunilor pentru care a decis să atribuie răspunderea reclamantelor pentru încălcarea săvârșită de WWTE. Comisia a menționat astfel, făcând trimitere la jurisprudența Curții și la cea a Tribunalului, principiile pe care intenționa să le aplice pentru a defini destinatarii amintiți. În ceea ce privește în mod special reclamantele, Comisia a făcut distincție între două perioade, prima perioadă între 1995 și mai 1998, iar cea de a doua perioadă din mai 1998 până la data adoptării deciziei atacate. În ceea ce privește prima perioadă, Comisia, după ce a arătat că WWTE era supusă controlului comun al reclamantelor, pe de o parte, și al președintelui său și a doi membri ai familiei acestuia, pe de altă parte, a considerat că dispune de elemente de fapt care demonstrează că reclamantele exercitau efectiv o influență determinantă asupra comportamentului WWTE și a precizat aceste elemente. În ceea ce privește cea de a doua perioadă, mai întâi, Comisia a arătat că reclamantele dețineau atunci aproape în totalitate (timp de câteva luni) și apoi în totalitate capitalul WWTE și, prin urmare, controlul exclusiv al acesteia. În continuare, Comisia a considerat că s-a dovedit că reclamantele exercitau efectiv o influență determinantă asupra politicii comerciale a WWTE, întemeindu-se în această privință nu numai pe prezumția care decurge din deținerea totalității (sau aproape a totalității) capitalului filialei, dar și pe anumite elemente suplimentare care

confirmă prezumția menționată. În cele din urmă, Comisia a considerat că niciunul dintre argumentele invocate de SCC în răspunsul său la comunicarea privind obiecțiunile nu permitea să se ajungă la o concluzie contrară.

152 În consecință, al doilea aspect al primului motiv trebuie respins ca neîntemeiat.

Cu privire la legalitatea metodei aplicate în speță de Comisie și cu privire la al doilea motiv

153 Se impune să se aprecieze, în raport cu articolul 81 alineatul (1) CE și cu articolul 23 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1/2003, legalitatea metodei aplicate de Comisie în speță pentru a determina dacă se impune să se atribuie unei societăți-mamă răspunderea pentru încălcarea săvârșită de filiala sa, astfel cum se precizează la punctele 134-136, 140, 141 și 146 de mai sus.

154 În această privință, trebuie să se constate că metoda amintită – indiferent de aspectul dacă aceasta a fost corect aplicată în cazul reclamantelor, aspect care va fi examinat în cele ce urmează – este în totalitate conformă principiilor stabilite de jurisprudența în materie, astfel cum au fost amintite la punctele 122-132 de mai sus.

- 155 Desigur, în ceea ce privește cazul particular în care o societate-mamă deține totalitatea capitalului filialei sale care a săvârșit o încălcare a normelor comunitare privind concurența, Comisia, din prudență, nu s-a întemeiat exclusiv pe prezumția consacrată prin jurisprudență (a se vedea punctele 129 și 130 de mai sus) pentru a demonstra că societatea-mamă exercită efectiv o influență determinantă asupra politicii comerciale a filialei sale, ci a ținut seama și de alte elemente de fapt prin care se urmărește confirmarea exercitării influenței. Totuși, procedând astfel, Comisia nu a făcut decât să sporească standardul de probațiune necesar pentru a dovedi că acea condiție referitoare la exercitarea efectivă a unei influențe determinante era îndeplinită, respectând pe deplin noțiunea fundamentală de unitate economică, care se află la baza întregii jurisprudențe referitoare la imputabilitatea răspunderii pentru încălcări față de persoane juridice care constituie o singură întreprindere.
- 156 În cele din urmă, trebuie arătat că, în cazul în care, într-o cauză care are drept obiect o încălcare ce implică mai multe întreprinderi diferite, Comisia adoptă, în cadrul stabilit prin jurisprudență, o anumită metodă pentru a determina dacă se impune să se rețină atât răspunderea filialelor care au săvârșit în mod efectiv această încălcare, cât și cea a societăților-mamă ale acestora, cu excepția unor împrejurări speciale, Comisia trebuie să se întemeieze în acest scop pe aceleași criterii în cazul tuturor acestor întreprinderi.
- 157 Astfel, Comisia este obligată să respecte principiul egalității de tratament, care, potrivit unei jurisprudențe constante, impune ca situații comparabile să nu fie tratate în mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv (Hotărârea Curții din 13 decembrie 1984, Sermide, 106/83, Rec., p. 4209, punctul 28, și Hotărârea Tribunalului din 14 mai 1998, BPB de Eendracht/Comisia, T-311/94, Rec., p. II-1129, punctul 309).
- 158 Se impune constatarea că, de altfel, Comisia împărtășește acest punct de vedere atunci când, în considerentul (384) al deciziei atacate, arată că, „întrucât împrejurările concrete care [o] pot determina [...] să considere o societate-mamă răspunzătoare pentru

comportamentul filialei sale pot varia de la un caz la altul, nu ar putea fi vorba totuși despre o încălcare a principiului nediscriminării atât timp cât principiile răspunderii sunt aplicate în mod coerent”.

- 159 Reiese din constatările efectuate la punctele 137-139 și 142-145 de mai sus că, în decizia atacată, Comisia a aplicat aceleași principii tuturor societăților-mamă vizate pentru a determina dacă se impune să atribuie acestora răspunderea pentru încălcarea săvârșită de filialele lor. În special, contrar susținute de reclamante, nu reiese că, în această privință, Comisia ar fi tratat diferit situația acestora, pe de o parte, și situația Universal, a Universal Leaf, a Sepi sau a Intabex, pe de altă parte.
- 160 În consecință, al doilea motiv, întemeiat pe o încălcare a principiului egalității de tratament, trebuie respins ca neîntemeiat.

Cu privire la existența unei entități economice unice care cuprinde reclamantele și WWTE

- 161 Rămâne să se examineze dacă s-au aplicat corect de Comisie în cazul fiecărei reclamante criteriile amintite la punctele 134-136, 140, 141 și 146 de mai sus, pentru a concluziona în sensul existenței unei entități economice unice care le cuprinde pe acestea și WWTE și, în consecință, pentru a le considera răspunzătoare în solidar pentru încălcare, precum și pentru plata amenzii și pentru a le include pe acestea printre destinatarii deciziei atacate. Dacă este cazul, se va impune ulterior să se verifice dacă acele considerații invocate de reclamante, astfel cum au fost reproduse la punctele 74-79 de mai sus, confirmă afirmația acestora potrivit căreia WWTE acționa în mod autonom pe piață în perioada încălcării.

- 162 Se impune să se distingă două perioade, astfel cum a procedat și Comisia în decizia atacată, prima începând la 13 martie 1996, dată de începere a înțelegerii prim-procesatorilor, și încheindu-se la 5 mai 1998, iar a cea de a doua începând la 5 mai 1998 și încheindu-se la adoptarea deciziei atacate.

Cu privire la perioada 13 martie 1996-5 mai 1998

- 163 Nu se contestă de părți și reiese din dosar – și în special din elementele menționate în considerentele (388)-(390) ale deciziei atacate, astfel cum au fost reluate la punctul 34 de mai sus – că, în perioada 13 martie 1996-4 mai 1998 inclusiv, WWTE era controlată în comun, pe de o parte, de SCC, prin intermediul TCLT și al SCTC, și, pe de altă parte, de președintele WWTE și de doi membri ai familiei acestuia.
- 164 Contrar celor susținute de reclamante, un astfel de caz nu exclude nicidecum eventualitatea îndeplinirii condiției referitoare la posibilitatea de a exercita o influență determinantă asupra comportamentului filialei (a se vedea punctul 128 de mai sus). În special, nu este necesar, în acest scop, să existe o situație de control exclusiv al societății-mamă asupra filialei.
- 165 În cazul în care o întreprindere este supusă controlului comun a două sau a mai multe întreprinderi sau persoane, aceste din urmă întreprinderi sau persoane au prin definiție posibilitatea de a exercita o influență determinantă asupra primei întreprinderi. Aceasta nu este suficient totuși pentru a atribui acestora răspunderea pentru încălcarea normelor de concurență săvârșită de întreprinderea pe care o controlează în comun întrucât o astfel de imputare necesită în plus îndeplinirea condiției referitoare la exercitarea efectivă a influenței determinante (a se vedea punctul 128 de mai sus). Dacă această situație se regăsește în speță, diferitele întreprinderi sau persoane care exercită controlul comun ar putea fi considerate răspunzătoare pentru comportamentul ilicit al filialei lor, astfel cum se arată în Hotărârea Tribunalului din

27 septembrie 2006, Avebe/Comisia (T-314/01, Rec., p. II-3085), în care Tribunalul a confirmat temeinicia unei decizii a Comisiei în care aceasta atribuia în sarcina a două societăți care participau cu câte 50 % la capitalul unei filiale și care aveau atribuții de conducere în comun privind administrarea comercială a filialei, răspunderea pentru comportamentul ilicit al filialei menționate. Dacă ar reieși că, în realitate, numai una dintre aceste întreprinderi sau persoane care dețineau controlul comun exercită efectiv o influență determinantă asupra comportamentului filialei lor sau dacă l-ar justifica alte împrejurări speciale, Comisia ar putea să nu considere răspunzătoare în solidar pentru încălcarea săvârșită de filială decât această întreprindere sau această persoană.

¹⁶⁶ În orice caz, astfel cum subliniază în mod întemeiat Comisia în înscrisurile sale, dacă în speță s-ar stabili că, în perioada 13 martie 1996-4 mai 1998 inclusiv, reclamantele exercitau efectiv o influență determinantă asupra comportamentului WWTE, aceasta ar implica în mod necesar că puteau exercita influența respectivă.

¹⁶⁷ Așadar, întrebarea principală era dacă elementele reținute de Comisie în decizia atacată demonstrează corespunzător cerințelor legale că, în perioada avută în vedere, reclamantele exercitau efectiv o astfel de influență.

¹⁶⁸ În această privință, trebuie respins de la bun început argumentul pe care reclamantele își întemeiază o mare parte a raționamentului, argument întemeiat pe faptul că nu s-ar fi demonstrat în măsură suficientă de Comisie că acestea ar fi transmis instrucțiuni WWTE în sensul săvârșirii încălcării sau că erau direct implicate în aceasta.

- 169 Astfel, după cum s-a arătat deja la punctul 127 de mai sus, între societatea-mamă și filiala sa nu există o relație de instigare la încălcare, nici, cu atât mai puțin, o implicare a societății-mamă în încălcarea menționată, ci faptul că acestea constituie o singură întreprindere în sensul articolului 81 CE permite Comisiei să adreseze o decizie care impune amenzi societății-mamă. Pentru motivele expuse la punctul 142 de mai sus, această constatare nu poate fi repusă în discuție prin fragmentul din considerentul (376) al deciziei atacate invocat de reclamante (a se vedea punctele 59 și 82 de mai sus).
- 170 Se impune de asemenea să se respingă argumentul reclamantelor potrivit căruia influența determinantă pe care trebuie să o exercite o societate-mamă pentru a i se putea atribui acesteia răspunderea pentru încălcarea săvârșită de filiala sa trebuie să privească activități care aparțin politicii comerciale *stricto sensu* a acesteia și, în plus, să fie direct legate de încălcarea menționată, în speță de achiziționarea de tutun brut (a se vedea punctele 60, 69, 73 și 77 de mai sus).
- 171 Astfel, după cum s-a arătat deja la punctul 126 de mai sus, în scopul de a stabili dacă o filială determină în mod autonom comportamentul său pe piață, trebuie să se ia în considerare totalitatea elementelor pertinente referitoare la legăturile economice, organizaționale și juridice care unesc filiala și societatea-mamă, care pot varia după caz și care, prin urmare, nu pot face obiectul unei enumerări exhaustive.
- 172 Elementele pe care se întemeiază Comisia în decizia atacată în scopul de a concludiona că, în perioada examinată, reclamantele exercitau efectiv o influență determinantă asupra comportamentului WWTE pe piață sunt enunțate în considerentul (391) al acestei decizii și se împart în trei categorii distincte.

— Cu privire la funcțiile domnului V. în cadrul grupului Standard

- 173 În primul rând, Comisia invocă anumite elemente referitoare la funcțiile domnului V. în cadrul grupului Standard.
- 174 Trebuie să se constate că, astfel cum au arătat reclamantele în răspunsul la solicitarea de informații care le fusese adresată de Comisie în cadrul procedurii administrative și astfel cum au confirmat în înscrisurile acestora, domnul V. era, cel puțin de la începutul perioadei de încălcare, unul dintre cei patru membri ai consiliului de administrație al WWTE. În același răspuns, reclamantele au precizat că, în diferite momente din perioada începută la 30 septembrie 1989, domnul V. fusese de asemenea membru al consiliului de administrație a patru alte filiale din cadrul grupului Standard cu sediul în Italia și în Grecia. Aceste indicații concordă perfect cu afirmația reclamantelor formulată în răspunsul la comunicarea privind obiecțiunile și repetată în replică, potrivit căreia domnul V. avea un „rol de reprezentare în Europa”, care se concretiza în prezența sa în cadrul consiliului de administrație al acestor filiale, și se ocupa în Europa de „coordonarea vânzărilor de tutun procesat prin intermediul rețelei de vânzări internaționale a SCC”.
- 175 Trebuie constatat de asemenea că reclamantele nu contestă afirmația Comisiei care apare în considerentul (391) al deciziei atacate și potrivit căreia domnul V. avea o „răspundere generală pentru activitățile grupului [Standard] în Europa”. Reclamantele se limitează să arate, pe de o parte, că situația domnului V. nu este comparabilă cu cea a directorilor vizați de Tribunal în Hotărârea ABB Asea Brown Boveri/Comisia, punctul 64 de mai sus, astfel încât Comisia nu își poate întemeia argumentația pe această hotărâre și, pe de altă parte, că afirmația menționată este foarte generală și nu demonstrează că SCTC ar fi transmis instrucțiuni WWTE în sensul adoptării unui comportament anticoncurențial. Trebuie adăugat că, în cerere, chiar reclamantele fac trimitere la domnul V., care ar avea calitatea de „director responsabil cu activitățile grupului în Europa”.

- 176 În înscrisurile lor, reclamantele nu contestă nici afirmația Comisiei care apare de asemenea în considerentul (391) al deciziei atacate și potrivit căreia domnul V. acționa în calitate de reprezentant al SCC și era „responsabil pentru legăturile dintre WWTE și societățile-mamă ale acesteia”. Reclamantele se limitează din nou să arate că această afirmație este foarte generală și nu demonstrează că ele ar fi transmis instrucțiuni WWTE în sensul adoptării unui comportament anticoncurențial.
- 177 Desigur, domnul V. nu era angajat de niciuna dintre reclamante, ci de SCTL, filială deținută în proporție de 100 % de SCTC – și nu era menționat în lista cu „corporate directors” sau „corporate officers” a SCC, care fusese transmisă de aceasta Comisiei în cursul procedurii administrative. Totuși, funcțiile și responsabilitățile pe care domnul V. le exercita în cadrul grupului Standard erau de nivel foarte înalt, în special în măsura în care acestea priveau unul dintre cele două domenii de activitate principale ale acestui grup și întregul teritoriu european.
- 178 Importanța rolului deținut de domnul V. în cadrul grupului Standard este de asemenea subliniată prin faptul că, în rapoartele anuale ale SCC din anii 1999-2001, domnul V. este identificat drept „vicepreședinte și director regional – Europa” al diviziei tutun al acestei societăți. Nici susținerea reclamantelor potrivit căreia acest titlu nu exista în realitate și nu fusese atribuit domnului V. decât în scopul ameliorării imaginii acestuia nu este credibilă.
- 179 Având în vedere aceste elemente diferite, domnul V. putea fi considerat în mod întemeiat ca făcând parte din conducerea grupului Standard. În consecință, Comisia a estimat în mod justificat că exista o legătură directă între societatea-mamă de bază a acestui grup, în speță SCC, și domnul V.
- 180 Această împrejurare, care se adaugă faptului că domnul V. era unul dintre cei patru membri ai consiliului de administrație al WWTE, constituie un indiciu puternic al exercitării efective a unei influențe determinante a SCC asupra comportamentului WWTE pe piață.

— Cu privire la procesul-verbal al ședinței consiliului de administrație al WWTE din 25 și 26 martie 1996

- 181 În al doilea rând, Comisia se întemeiază pe procesul-verbal al ședinței consiliului de administrație al WWTE din 25 și 26 martie 1996, care era redactat atât în spaniolă, cât și în engleză.
- 182 În această privință, trebuie arătat că reiese din anumite fragmente din cuprinsul punctului 2 din acest proces-verbal, intitulat „Procedura referitoare la ședințele consiliului de administrație”, că, la ședința menționată, cei doi membri ai consiliului de administrație al WWTE desemnați de grupul Standard au insistat asupra faptului că această societate nu putea acționa independent de SCTC. Astfel, domnul V. a arătat că, deși WWTE are „propria identitate/entitate”, aceasta era „de asemenea o filială a SCTC” și, în consecință, trebuia „să respecte cultura SCTC”. Domnul C. subliniază că „deși toți membrii consiliului de administrație al [WWTE aveau] atribuții și responsabilități, aceștia [nu erau] liberi în toate deciziile și [trebuiau] să consulte în multe cazuri organele superioare ale SCTC.”
- 183 Reiese din alte pasaje ale procesului-verbal că, pentru o întreagă serie de întrebări sau cheltuieli, WWTC trebuia să consulte SCTC sau să obțină aprobarea prealabilă a acesteia.
- 184 Astfel, în primul rând, la punctul 3, intitulat „Procedurile de vânzare”, se menționează că „nicio cantitate de tutun nu trebuie exportată fără a fi însoțită de un formular cu două semnături, al cărui format urmează să fie stabilit ulterior vizitei [domnului F., una dintre persoanele invitate să participe la ședința în cauză a consiliului de administrație al WWTE] la Godalming [sediul activităților SCTC din Regatul Unit] în această săptămână” și că „[a]cest formular urmează să fie completat în mod adecvat de către [domnul D., unul dintre membrii consiliului de administrație al WWTE] ulterior verificării tuturor datelor pertinente de [domnul A.] la Godalming.”

- 185 În al doilea rând, în ceea ce privește finanțarea pe termen lung, se arată următoarele: „Suntem blocați pentru moment întrucât nu putem ipoteca activele potrivit instrucțiunilor SCTC.” S-a notat de asemenea că domnul F. se va deplasa la Godalming pentru a examina acest aspect în special împreună cu domnul M. Trebuie să se precizeze că, în perioada în care a fost săvârșită încălcarea, acesta din urmă era unul dintre „corporate officers” și vicepreședinții SCC, precum și trezorerierul SCC.
- 186 În al treilea rând, într-un tabel de la punctul 10 din procesul-verbal, sunt enumerate o serie de proiecte de investiții care necesită „aprobarea finală a SCTC”. În ceea ce privește proiectul cel mai important, în speță construcția unui nou antrepozit, domnii V. și M. au arătat că „ar putea fi foarte dificil ca SCTC să aprobe această cheltuială în cursul exercițiului următor”. La același punct 10, se menționează că o investiție ce are ca obiect transferul de „pivoturi” dintr-o parte a exploatării în alta „urmează foarte probabil să fie aprobată foarte repede de SCTC ținând seama de necesitatea imediată a acestui proiect”.
- 187 Elementele reluate la punctele 182-186 de mai sus constituie indicii serioase ale exercitării efective a unei influențe determinante de SCTC asupra comportamentului WWTE pe piață. Susținerea reclamantelor potrivit căreia SCTC nu a fost consultată – și nu era necesar să își dea aprobarea – decât cu privire la aspecte diferite de achizițiile de tutun brut – respectiv, în special, vânzarea de tutun procesat – este lipsită de relevanță din motivele expuse la punctele 170 și 171 de mai sus. În ceea ce privește susținerea acestora potrivit căreia aprobarea prealabilă a SCTC nu era necesară decât în cazul cheltuielilor extraordinare, aceasta lipsește în realitate, tabelul de la punctul 10 din procesul-verbal menționând proiectele de investiții ale căror costuri variau între 1 220 și 1 056 911 dolari americani (USD) și care cuprindeau și sume reduse, precum 4 800, 5 600 sau 6 504 USD.
- 188 Concluzia de la punctul 187 de mai sus este confirmată de alte indicații cuprinse în procesul-verbal în cauză. Astfel, pe de o parte, reiese din cuprinsul punctului 4 din acesta

că acel cod de conduită aplicabil personalului SCTC era destinat aplicării și în cazul personalului WWTE și că, în urma anumitor obiecțiuni formulate de președintele WWTE, se decisese traducerea codului de conduită din engleză în spaniolă. Pe de altă parte, reiese din cuprinsul punctului 7 din procesul-verbal amintit că situația economică și comercială a SCTC a fost examinată de consiliul de administrație al WWTE.

189 Trebuie să se arate de asemenea că procesul-verbal în cauză menționează pregătirea de către consiliul de administrație al WWTE a strategiei de achiziționare de tutun brut pentru recolta din anul 1996 din Spania. În acest context, se amintește expres reuniunea înțelegerii procesatorilor din 13 martie 1996 de la Madrid în următorii termeni:

„Acum câteva zile, a avut loc la Madrid o reuniune cu participarea tuturor întreprinderilor din domeniul achizițiilor pentru a se încerca încheierea mai multor acorduri privitoare la strategia de atribuire de contracte pentru recolta [din 1996]. Într-o atmosferă foarte încordată, singurele acorduri verbale încheiate au fost:

1. prețul minim de 3 [pesetas spaniole (ESP)]/kg pentru FCV [flue cured Virginia]
2. au fost expuse intențiile privind prețurile medii ale fiecărei societăți

Din păcate, niciun acord nu a putut fi încheiat cu privire la împărțirea tutunului spaniol între cele patru întreprinderi din domeniul achizițiilor.”

190 Prin urmare, reiese că reprezentanții grupului Standard care făceau parte din consiliul de administrație al WWTE erau informați în legătură cu practicile înțelegerii prim-procesatorilor. Mai mult, astfel cum se va preciza la punctele 192 și 193 de mai jos, reiese din alte elemente din dosarul Comisiei că domnul V. era, în plus, informat personal, în afara ședințelor consiliului de administrație al WWTE, în legătură cu anumite aspecte ale acestei înțelegeri. Nu se contestă de către părți că reprezentanții menționați nu și-au manifestat niciodată opoziția față de aceste practici și că SCC – în pofida riscului unei investigații sau al acțiunilor în despăgubire ale terților cărui i se expunea prin acest comportament – nu a luat față de WWTE nicio măsură destinată să împiedice continuarea participării sale la încălcare. Comisia putea deduce de aici în mod legitim că SCC aproba tacit această participare și putea considera că o astfel de modalitate de a acționa constituia un indiciu suplimentar al exercitării unei influențe determinante asupra comportamentului filialei sale.

— Cu privire la faxurile adresate de președintele WWTE domnului V.

191 În al treilea rând, Comisia invocă patru faxuri adresate de președintele WWTE, domnul S., domnului V.

192 În primul dintre aceste faxuri, datat 28 octombrie 1996 și trimis la SCTC în atenția domnului V., domnul S il informează pe domnul V. în special în legătură cu rezultatul achiziționării de tutun în anul de comercializare 1996 și în legătură cu prețurile medii plătite de fiecare dintre prim-procesatorii spanioli, furnizându-i astfel detalii cu privire la anumite aspecte ale înțelegerii prim-procesatorilor. În cel de al doilea fax, datat 6 octombrie 1997 și trimis „Standard Commercial – UK” – denumire care, foarte probabil, trebuie înțeleasă ca vizând SCTC, care avea activități în Regatul Unit (a se vedea punctul 184 de mai sus) și era societatea-mamă a societății al cărei angajat era domnul V. (a se vedea punctul 177 de mai sus) – domnul S. transmite informații detaliate cu privire la o reuniune care a avut loc cu participarea WWTE, a Cetarsa și a Agroexpansión la finalul lunii septembrie anterior și în cursul căreia aceste societăți

au convenit să schimbe informații cu privire la prețurile și la cantitățile de tutun brut achiziționate. Prin cel de al treilea fax, datat 8 octombrie 1997 și trimis „Standard Commercial – UK”, domnul S. transmite domnului V. copia unei scrisori pe care a adresat-o în aceeași zi președintelui Cetarsa și în care critica nerespectarea de aceasta din urmă a acordurilor privind prețurile încheiate de prim-procesatori. În sfârșit, în cel de al patrulea fax, datat 10 octombrie 1997 și trimis „Standard Commercial – UK”, domnul S. transmite indicații referitoare la cantitățile de tutun brut achiziționate de prim-procesatori și la prețurile plătite.

- ¹⁹³ Din motivele expuse la punctul 190 de mai sus, informarea personală a domnului V. – în plus, necontestată de reclamante – de către președintele WWTE, în legătură cu diferite aspecte ale înțelegerii prim-procesatorilor, putea fi considerată în mod legitim un indiciu suplimentar al exercitării de către SCC a unei influențe determinante asupra comportamentului WWTE.

— Concluzie privitoare la perioada 13 martie 1996-5 mai 1998

- ¹⁹⁴ Reiese din considerațiile menționate la punctele 173-193 de mai sus că s-a stabilit corespunzător cerințelor legale că, în perioada 13 martie 1996-4 mai 1998 inclusiv, SCC și SCTC exercitau efectiv o influență determinantă asupra comportamentului WWTE.

- ¹⁹⁵ În schimb, se impune constatarea că, astfel cum subliniază în mod întemeiat reclamantele, niciunul dintre elementele invocate de Comisie în decizia atacată nu permite să se considere că TCLT – care, potrivit reclamantelor, este o societate fără activitate

proprie și a cărei participație în WWTE este de natură pur financiară – exercita efectiv, în perioada menționată, o influență determinantă asupra comportamentului WWTE pe piață. Astfel, aceste elemente privesc exclusiv SCC și SCTC.

196 În ceea ce privește împrejurarea că TCLT era principala clientă a WWTE între 1996 și 1999, acest aspect nu poate fi luat în considerare de Tribunal întrucât a fost invocat de Comisie numai în memoriul în apărare pentru a încerca să atribuie TCLT răspunderea pentru comportamentul ilicit al filialei sale. Pe de altă parte, reiese din procesul-verbal al ședinței consiliului de administrație al WWTE din 25 și 26 martie 1996 că numai din rațiuni pur contabile și fiscale achizițiile de tutun procesat de la WWTE erau atribuite TCLT: „[În trecut, [WWTE factura achizițiile respective către TCLT] în scopul de a înregistra profit în contabilitatea WWTE.” Nicio livrare de tutun procesat nu a fost efectuată concret la TCLT. În orice caz, împrejurarea respectivă, dacă poate demonstra că TCLT era interesată de politica comercială a WWTE nu este suficientă, în sine, pentru a stabili că TCLT exercita efectiv o influență determinantă asupra comportamentului WWTE.

197 În consecință, Comisia nu a imputat în mod întemeiat TCLT comportamentul ilicit al WWTE pentru perioada 13 martie 1996-4 mai 1998 inclusiv nici, în consecință, nu a reținut în mod întemeiat răspunderea în solidar a acesteia pentru plata amenzii referitoare la aceeași perioadă.

Cu privire la perioada dintre 5 mai 1998 și data adoptării deciziei atacate

- 198 Având în vedere elementele menționate în considerentul (393) al deciziei atacate (a se vedea primele trei liniuțe ale punctului 38 de mai sus), se poate considera că reclamantele dețineau aproape în totalitate capitalul social al WWTE între 5 mai 1998 și octombrie 1998 și totalitatea acestui capital cu începere de la această ultimă dată până la data adoptării deciziei atacate.
- 199 La aceasta se adaugă faptul că, de la 5 mai 1998, reclamantele dispun de majoritatea necesară pentru adoptarea de decizii în cadrul adunării generale a WWTE [considerentul (394) al deciziei atacate], iar consiliul de administrație al WWTE cuprinde doi noi membri, desemnați de adunarea generală a WWTE pentru a-i înlocui pe membrii care îi reprezentau pe acționarii minoritari anteriori.
- 200 Având în vedere elementele precizate la punctele 198 și 199 de mai sus, este clar că, după 5 mai 1998, reclamantele sunt în măsură să exercite o influență determinantă asupra comportamentului WWTE. În plus, în înscrisurile lor, reclamantele recunosc expres această stare de fapt.
- 201 În consecință, trebuie să se examineze dacă, în perioada dintre 5 mai 1998 și data adoptării deciziei atacate, condiția referitoare la exercitarea efectivă a unei influențe determinante a fost îndeplinită în raport cu fiecare dintre reclamante, astfel cum pretinde Comisia.
- 202 În această privință, trebuie amintit că, după ce a susținut o teză diferită în înscrisurile sale (a se vedea punctul 105 de mai sus), Comisia a admis, în urma unei întrebări scrise care i-a fost adresată de Tribunal, că a ales să nu se întemeieze în decizia atacată

numai pe prezumția vizată la punctele 129, 130 și 140 de mai sus pentru a atribui societăților-mamă răspunderea pentru încălcările săvârșite de filialele lor deținute în proporție de 100 %, ci să țină seama de asemenea de elemente suplimentare care demonstrează exercitarea efectivă a unei influențe determinante (a se vedea punctele 118 și 147 de mai sus). Reiese din diferite considerente ale deciziei atacate că aceasta este efectiv abordarea pe care Comisia a intenționat să o adopte în speță (a se vedea punctele 141-145 de mai sus).

203 În consecință, trebuie verificat dacă elementele reținute de Comisie în decizia atacată stabilesc corespunzător cerințelor legale că, în perioada avută în vedere, reclamantele exercitau efectiv o influență determinantă asupra comportamentului WWTE. Aceste elemente sunt enunțate în considerentele (396) și (398) ale deciziei atacate, precum și la notele de subsol 313 și 314 din decizia atacată.

— Cu privire la rolul domnului V. în încheierea contractelor de cultură

204 Primul element invocat de Comisie este faptul menționat în considerentul (396) al deciziei atacate că, din 1998, domnul V. „îndeplinește [...] un rol în perfectarea contractelor de cultură încheiate de WWTE cu grupurile de producători”. În această privință, nota de subsol 313 din decizia atacată face trimitere la un memorandum al comitetului executiv al SCTC către domnul V. cu privire la „contractele de furnizare spaniole pe termen lung” care datează de la începutul anului 1998.

- 205 Trebuie să se constate că memorandumul respectiv are efectiv ca obiect autorizarea domnului V., desemnat în calitatea sa de „director regional Europa” – să „încheie contracte de furnizare cu cultivatorii pentru livrarea de tutun către [WWTE]”. Acest document transmite indicații foarte precise cu privire la condițiile în care domnul V. poate încheia aceste contracte și, mai precis, cu privire la volumul achizițiilor, la prețurile de achiziție, la bonusurile pentru calitate și la plățile în avans care pot fi acordate producătorilor, precum și cu privire la „garanțiile pentru plăți în avans” care pot fi solicitate de la aceștia.
- 206 Memorandumul sus-menționat, dincolo de faptul că este în contradicție cu afirmația reclamantelor potrivit căreia domnul V. se ocupa exclusiv de vânzările de tutun procesat, demonstrează cu claritate că SCTC avea un rol activ în politica de achiziții de tutun brut a WWTE și, în consecință, exercita efectiv o influență determinantă asupra comportamentului acesteia din urmă pe piață.
- 207 Acest memorandum permite de asemenea să se stabilească exercitarea efectivă de SCC a unei astfel de influențe. În această privință, pe de o parte, trebuie să se constate că memorandumul trebuia semnat de domnul H., care era președintele și directorul general al acestei societăți, și de domnul C., care era unul dintre cei trei membri ai comitetului executiv al acestuia. Pe de altă parte, domnul V., căruia i se conferise astfel atribuția de a încheia astfel de contracte de furnizare de tutun brut – era întotdeauna, în această perioadă, simultan membru al consiliului de administrație al WWTE și legat direct de SCC, al cărui vicepreședinte era (a se vedea punctele 174-179 de mai sus).
- 208 Aceste constatări nu pot fi repuse în discuție prin argumentul reclamantelor potrivit căruia încălcările care fac obiectul deciziei atacate nu ar privi decât contractele de cultură cu durata de un an, pe când contractele vizate prin memorandumul comitetului executiv al SCTC din 1998 aveau o durată de trei ani sau mai mult. Astfel, invocarea răspunderii societății-mamă pentru comportamentul ilicit al unei filiale nu necesită

dovada că societatea-mamă influențează politica filialei sale în domeniul specific ce a făcut obiectul încălcării (a se vedea punctele 170 și 171 de mai sus).

- 209 Pentru aceleași motive cu cele prezentate la punctele 168 și 169 de mai sus, nu este mai pertinent argumentul reclamantelor potrivit căruia contractele de furnizare spaniole pe termen lung nu demonstrează că reclamantele au transmis instrucțiuni WWTE în sensul săvârșirii încălcării.

— Cu privire la manualul WWTE

- 210 Cel de al doilea element invocat de Comisie este faptul, reluat în considerentul (398) al deciziei atacate, că manualul WWTE prevede că „[p]reședintele, împreună cu directorul de achiziții, este direct responsabil pentru [procedura de încheiere a contractelor] cu autorizația prealabilă a societății-mamă, care aprobă bugetul pentru anul de comercializare în luna martie a fiecărui an”.
- 211 În această privință, trebuie să se constate că, potrivit explicațiilor formulate chiar de reclamante, în temeiul dispoziției sus-menționate, îi revine SCTC sarcina de a autoriza, în cadrul procedurii de aprobare a bugetului anual al WWTE și anterior lansării procedurii de încheiere a contractelor, cantitățile maxime de tutun brut care puteau fi achiziționate de aceasta din urmă în Spania (a se vedea punctul 73 de mai sus). În alți termeni, îi revine SCTC sarcina de a aproba bugetul pentru achiziția de tutun brut înainte ca președintele WWTE să poată iniția procedura de încheiere a contractelor. Această împrejurare confirmă cu claritate că SCTC exercita efectiv o influență determinantă asupra comportamentului WWTE pe piață.

212 În ceea ce privește argumentul reclamantelor potrivit căruia manualul WWTE este lipsit de forță probantă în ce privește perioada dintre 5 mai 1998 și anul 2000 întrucât datează din acest ultim an, este suficient să se arate că manualul menționat constituie un element de probă care se adaugă memorandumului comitetului executiv al SCTC către domnul V., menționat la punctul 204 de mai sus, care stabilește deja inexistența autonomiei comerciale a WWTE din anul 1998 (a se vedea punctele 206 și 207 de mai sus).

213 În sfârșit, în ceea ce privește argumentul reclamantelor potrivit căruia manualul WWTE nu dovedește în măsură suficientă că SCTC a transmis instrucțiuni acesteia din urmă în sensul adoptării unui comportament anticoncurențial, acesta trebuie respins pentru aceleași motive cu cele precizate la punctele 168 și 169 de mai sus.

— Cu privire la procesul-verbal al ședinței consiliului de administrație al WWTE din 20 ianuarie 2000

214 Cel de al treilea element reținut de Comisie în decizia atacată este faptul, menționat în nota de subsol 314 din aceasta, că reiese din procesul-verbal al ședinței consiliului de administrație al WWTE din 20 ianuarie 2000 că programul de activități al acestei societăți pentru anul fiscal 2001 a fost aprobat „sub rezerva modificărilor sugerate de societatea-mamă”, respectiv SCTC, potrivit propriilor indicații ale reclamantelor.

215 Acest element confirmă că SCTC exercita efectiv o influență determinantă asupra comportamentului WWTE.

216 Trebuie să se observe că procesul-verbal avut în vedere la punctul 214 de mai sus cuprinde alte indicații care demonstrează că politica comercială a WWTE făcea obiectul unui control din partea unora dintre societățile-mamă ale acesteia. Astfel, se menționează că „domnul [V.] [confirmase] că se va ocupa de trimiterea planului de cultură la Wilson [respectiv localitatea unde se afla sediul SCC și al SCTC] și [spera] că planul amintit va fi aprobat în martie”.

— Concluzie cu privire la perioada dintre 5 mai 1998 și data adoptării deciziei atacate

217 Reiese din elementele menționate la punctele 204-216 de mai sus, precum și din deținerea de SCC și de SCTC aproape a totalității și ulterior a totalității capitalului WWTE în cursul perioadei avute în vedere, că s-a stabilit de către Comisie corespunzător cerințelor legale exercitarea efectivă în această perioadă de către SCC și de către SCTC a unei influențe determinante asupra comportamentului WWTE.

218 În schimb, se impune constatarea că, astfel cum subliniază în mod justificat reclamantele, niciunul dintre elementele invocate de Comisie în decizia atacată nu permite să se considere că TCLT exercita efectiv o astfel de influență, în perioada dintre 5 mai 1998 și data adoptării deciziei atacate. În această privință, Comisia nu se poate întemeia numai pe faptul că TCLT deținea totalitatea capitalului WWTE întrucât TCLT ar fi atunci tratată în mod discriminatoriu în raport cu Intabex (a se vedea punctul 143 de mai sus), precum și în raport cu Universal și cu Universal Leaf (a se vedea punctul 142 de mai sus).

219 În consecință, Comisia nu putea imputa în mod justificat TCLT comportamentul ilicit al WWTE pentru perioada vizată la punctul 218 de mai sus și, în consecință, nici nu putea reține răspunderea în solidar a TCLT pentru plata amenzii aferente aceleiași perioade.

Cu privire la argumentele invocate de reclamante pentru a demonstra că WWTE acționa în mod autonom pe piață în perioada încălcării

- 220 Reclamantele pretind că elementele expuse la punctele 75-79 de mai sus demonstrează că, în perioada în care au avut loc încălcările, WWTE era „în mare măsură” autonomă în raport cu SCTC și se bucura de o autonomie „aproape totală” în raport cu SCC și cu TCLT.
- 221 Întrucât s-a decis că nu se putea reține răspunderea TCLT pentru comportamentul ilicit al WWTE (a se vedea punctele 195-197, 218 și 219 de mai sus), nu mai este necesar să se examineze acest aspect în ceea ce privește TCLT.
- 222 În primul rând, trebuie să se constate că faptul că o filială dispune de propria conducere locală și de propriile resurse nu dovedește, în sine, că aceasta își stabilește comportamentul pe piață în mod autonom în raport cu societățile sale mamă. Astfel, în speță, desigur, deși WWTE s-ar fi aflat într-o astfel de situație, totuși aceasta trebuia să obțină avizul sau aprobarea prealabilă din partea SCTC pentru o serie întregă de aspecte și de cheltuieli (a se vedea punctele 183-187 de mai sus), președintele WWTE nu putea iniția procedura de încheiere a contractelor de achiziție de tutun anterior aprobării bugetului corespunzător de către SCTC (a se vedea punctele 210 și 211 de mai sus), iar SCC și SCTC aveau un rol activ în strategia de achiziții de tutun brut a acesteia (a se vedea punctele 204-207 de mai sus).
- 223 În al doilea rând, în ceea ce privește susținerea potrivit căreia achizițiile de tutun brut erau responsabilitatea exclusivă a WWTE, trebuie arătat că, astfel cum recunosc reclamantele și cum s-a precizat deja la punctele 210 și 211 de mai sus, SCTC îi revenea sarcina aprobării bugetului pentru achizițiile de tutun brut anterior inițierii procedurii de încheiere a contractelor. În consecință, este clar că WWTE nu era autonomă în ceea ce privește achiziționarea de tutun brut. Oricare ar fi situația, autonomia

filialei nu se poate aprecia numai în raport cu piața produsului pe care a fost săvârșită încălcarea.

- 224 În al treilea rând, pentru aceleași motive precum cele indicate la punctele 222 și 223 de mai sus, reclamantele nu pot invoca în mod util faptul că grupul Standard are o structură descentralizată. În ceea ce privește susținerea acestora potrivit căreia activitățile WWTE nu reprezintă decât o parte absolut ne semnificativă a activităților grupului Standard, aceasta nu dovedește în sine că SCC și SCTC ar fi acordat autonomie WWTE în vederea definirii de către aceasta a comportamentului său pe piață.
- 225 Reiese din cele de mai sus că elementele invocate de reclamante nu permit să se stabilească autonomia acțiunilor WWTE pe piață în perioada încălcării.

Concluzie

- 226 Rezultă din totalitatea considerațiilor de mai sus că răspunderea pentru încălcarea săvârșită de WWTE a fost atribuită în mod justificat de către Comisie în sarcina SCC și cea a SCTC și, în consecință, Comisia le-a considerat în mod justificat răspunzătoare în solidar pentru plata amenzii și le-a inclus printre destinatarii deciziei atacate.
- 227 În schimb, Comisia nu a ajuns în mod justificat la aceeași concluzie în ceea ce privește TCLT, referitor la întreaga perioadă de încălcare.

- 228 În consecință, se impune anularea deciziei atacate în măsura în care privește TCLT.

229 Această anulare parțială este lipsită de consecințe în raport cu quantumul amenzii pentru plata căreia SCC și SCTC rămân răspunzătoare în solidar. În special, contrar celor susținute de reclamante în replică, o astfel de anulare este lipsită de efect în raport cu coeficientul multiplicator de 1,5 aplicat de Comisie quantumului de bază al amenzii determinat pentru WWTE în scopul de a asigura efectul de descurajare suficient al amenzii [considerentul (423) al deciziei atacate], întrucât acest coeficient a fost stabilit ținând seama de cifra de afaceri globală a SCC, care se află la conducerea unității economice din care face parte WWTE. Contrar celor susținute de asemenea de reclamante în replică, anularea parțială este de asemenea lipsită de efect în raport cu majorarea de 50%, aplicată în temeiul duratei încălcării, la quantumul de plecare al amenzii aplicate WWTE [considerentele (432) și (433) ale deciziei atacate]. Astfel, faptul că nu se poate reține răspunderea TCLT pentru încălcare este irelevant pentru durata acesteia.

Cu privire la cheltuielile de judecată

230 Potrivit articolului 87 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. În temeiul alineatului (3) primul paragraf din aceeași dispoziție, în cazul în care părțile cad în pretenții cu privire la unul sau la mai multe capete de cerere, Tribunalul poate să repartizeze cheltuielile de judecată.

231 În speță, întrucât acțiunea a fost admisă în parte, se va face o apreciere justă a împrejurărilor cauzei dacă se hotărăște că reclamantele vor suporta două treimi din propriile cheltuieli de judecată și două treimi din cheltuielile de judecată efectuate de Comisie, iar Comisia va suporta o treime din propriile cheltuieli de judecată și o treime din cheltuielile de judecată efectuate de reclamante.

Pentru aceste motive,

TRIBUNALUL (Camera a patra)

declară și hotărăște:

- 1) **Anulează Decizia C(2004) 4030 final a Comisiei din 20 octombrie 2004 privind o procedură de aplicare a articolului 81 alineatul (1) [CE] (cazul COMP/C.38.238/B.2 – Tutun brut – Spania), în măsura în care vizează Trans-Continental Leaf Tobacco Corp. Ltd.**

- 2) **Respinge acțiunea cu privire la restul capetelor de cerere.**

- 3) **Alliance One International, Inc., Standard Commercial Tobacco Co., Inc. și Trans-Continental Leaf Tobacco suportă două treimi din propriile cheltuieli de judecată și două treimi din cheltuielile de judecată efectuate de Comisie, iar Comisia suportă o treime din propriile cheltuieli de judecată și o treime din cheltuielile de judecată efectuate de reclamante.**

Czúcz

Labucka

O'Higgins

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 27 octombrie 2010.

Semnături

II - 5402

Cuprins

Istoricul cauzei	II - 5336
1. Reclamantele și procedura administrativă	II - 5336
2. Decizia atacată	II - 5339
3. Destinatarii deciziei atacate	II - 5342
Procedura și concluziile părților	II - 5349
În drept.....	II - 5351
1. Argumentele părților	II - 5352
2. Aprecierea Tribunalului	II - 5369
Observații introductive cu privire la imputabilitatea comportamentului ilicit al unei filiale societății-mamă	II - 5369
Cu privire la criteriile utilizate de Comisie în decizia atacată pentru a atribui unei societăți-mamă răspunderea pentru încălcarea săvârșită de filiala sa	II - 5373
Cu privire la al doilea aspect al primului motiv.....	II - 5377
Cu privire la legalitatea metodei aplicate în speță de Comisie și cu privire la al doilea motiv	II - 5379
Cu privire la existența unei entități economice unice care cuprinde reclamantele și WWTE	II - 5381
Cu privire la perioada 13 martie 1996-5 mai 1998	II - 5382
— Cu privire la funcțiile domnului V. în cadrul grupului Standard.....	II - 5385
— Cu privire la procesul-verbal al ședinței consiliului de administrație al WWTE din 25 și 26 martie 1996	II - 5387
	II - 5403

— Cu privire la faxurile adresate de președintele WWTE domnului V.	II - 5390
— Concluzie privitoare la perioada 13 martie 1996-5 mai 1998	II - 5391
Cu privire la perioada dintre 5 mai 1998 și data adoptării deciziei atacate	II - 5393
— Cu privire la rolul domnului V. în încheierea contractelor de cultură	II - 5394
— Cu privire la manualul WWTE	II - 5396
— Cu privire la procesul-verbal al ședinței consiliului de administrație al WWTE din 20 ianuarie 2000	II - 5397
— Concluzie cu privire la perioada dintre 5 mai 1998 și data adoptării deciziei atacate	II - 5398
Cu privire la argumentele invocate de reclamante pentru a demonstra că WWTE acționa în mod autonom pe piață în perioada încălcării	II - 5399
Concluzie	II - 5400
Cu privire la cheltuielile de judecată	II - 5401